

„Liberalmarksizmo apaštalai“: „kairės“ rėminimas Lietuvos alternatyvios dešinės diskurse*

Karolis Jonutis

Klaipėdos universiteto Socialinių ir humanitarinių mokslų fakulteto mokslo darbuotojas
El. paštas: karolis.jonutis@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8273-1189>

Algirdas Davidavičius

Vytauto Didžiojo universiteto Politikos mokslų ir diplomatijos fakulteto lektorius
El. paštas: algirdas.davidavicius@vdu.lt

Saulykė. Nors dažnai teigiama, kad kairės ir dešinės perskyra modernioje politikoje prarado prasmę, tačiau viešojoje erdvėje nuorodų į ideologinius priešininkus vis dar gausu. Straipsnyje nagrinėjama, kaip alternatyvi dešinė viešajame diskurse konstruoja kairumo supratimą – kokios savybės jam priskiriamos, kaip jos tarpusavyje sujungiamos ir kontekstualizuojamos į nuoseklų įsivaizduojamo kairumo diskursą. Šiam diskursui analizuoti pasirinkta teorinė Ervino Goffmano ir Marvino Minskio rėmų analizės prieiga, kai įsivaizduojamos kairės rėminimas nagrinėjamas trimis: meta-, mezo- ir mikro-, lygmenimis. Tyrimas atliekamas naudojantis diskurso analizės metodu.

Reikšminiai žodžiai: įsivaizduojama kairė, alternatyvios dešinės diskursas, rėmų analizė, diskurso analizė.

“Apostles of the Liberalmarxism”: Framing of the “Left” in the Right-wing Lithuanian Discourse

Summary. Although it is often argued that left/right distinction in modern politics doesn't matter anymore, yet public discourse is still full of references addressed to ideologically named opponents. The aim of this paper is to analyze how conception of left-wing ideology (its characteristics and contextualization) in Lithuanian public right-wing discourse is con-

* Straipsnis finansuojamas Lietuvos mokslo tarybos projekto Nr. 09.3.3-LMT-K-712-19-0075.

Received: 12/08/2022. **Accepted:** 05/03/2023

Copyright © 2023 Karolis Jonutis, Algis Davidavičius. Published by Vilnius University Press. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

structured to form coherent discourse of imaginary left. Ervin Goffman's and Marvin Minsky's frame analysis theoretical perspective is used to analyze framing of left-wing discourse in three levels: meta-, mezzo- and micro-. Discourse analysis method is used in research.

Keywords: imaginary left, alt-right discourse, frame analysis, discourse analysis.

Ivadas

Šiuolaikinė viešoji erdvė pasižymi tiek jos dalyvių vertybine ir tapatybine poliarizacija, t. y. skaidymusi ir priešišku¹, tiek tų tapatybių ar vertybinių pozicijų brikoliažu, t. y. sparčia turinio kaita, vertybiniu prieštaravimu bei gausiais skoliniais iš „priešingų stovyklų“ diskursų². Todėl, iš vienos pusės, dažnai kalbama apie postideologinę ar postdemokratinę visuomenės būklę³, kai tradicinė kairės ir dešinės perskyra nebevaidina jokio vaidmens politiniame gyvenime. Iš kitos pusės, socialiniai mokslininkai diagnozuoja įvairiausiomis formomis pasireiškiančius naujus intensyvius sociokultūrinius ir politinius antagonizmus⁴. Netgi jei darytume prielaidą, kad šiuolaiki-

¹ Heidi Schulze, Marlene Mauk ir Jonas Linde, „How Populism and Polarization affect Europe's Liberal Democracies“, *Politics and Governance* 8, nr. 3 (2020): 1–5, <https://doi.org/10.17645/pag.v8i3.3460>; Fernando Casal Bértoa ir José Rama, „Polarization: What do We know and What can We do about It?“, *Frontiers in Political Science* (2021): 56, <https://doi.org/10.3389/fpos.2021.687695>.

² Martin B. Carstensen, „Paradigm Man vs. the Bricoleur: Bricolage as an Alternative Vision of Agency in Ideational Change“, *European Political Science Review* 3, nr. 1 (2011): 147–167, <https://doi.org/10.1017/S1755773910000342>. 2; Christopher Johnson, „Bricoleur and Bricolage: From Metaphor to Universal Concept“, *Paragraph* 35, nr. 3 (2012): 355–372, <https://doi.org/10.3366/para.2012.0064>; Jenny Phillimore, Rachel Humphries, Franziska Klaas ir Michi Knecht, „Bricolage: Potential as a Conceptual Tool for Understanding Access to Welfare in Superdiverse Neighbourhoods“, *IRiS Working Paper Series* 14 (2016), <https://www.academia.edu/download/47108060/IRiS-WP-14-2016UPWEB3.pdf>.

³ Colin Crouch, *Post-Democracy* (Cambridge: Polity, 2004); Ali Riza Taskale, *Post-politics in Context* (London: Routledge, 2016).

⁴ Ainė Ramonaitė, *Partinės demokratijos pabaiga? Politinis atstovavimas ir ideologijos* (Vilnius: Versus aureus, 2009); James Martin, „Ideology and Antagonism in Modern Italy: Poststructuralist Reflections“, in *Taking Ideology Seriously: 21st Century Reconfigurations*, edited by Gayil Talshir, Mathew Humphrey ir Michael Freedren (London: Routledge, 2018), 39–54; Thomas Carothers ir Andrew O'Donohue, eds. *Democracies Divided: The Global Challenge of Political Polarization* (MA: Brookings Institution Press, 2019).

niai kolektyviniai vertybiniai ir pasaulėžiūriniai konfliktai tiesiogiai nesiremia „klasikine“ kairės ir dešinės perskyra, mediatizuotame ir fragmentuotame viešajame diskurse, ypač jo radikalesniuose „alternatyviuose“ paribiuose, vis vien lengva pastebėti įvairių šios ankstesnės politinės skirties tropų ir ideologemų⁵. Pavyzdžiui, balansuojat ties konspirologijų riba, siekiama atskleisti menamas „liberalmarksistų“ arba „naujųjų bolševikų“ ideologijas, taip imituojant senesnę ideologinį konfliktą. Tuo požiūriu dažnai sakoma, kad socioekonominį klasinį konfliktą keičia perskyra tarp įvairaus pobūdžio ir masto elitizmo bei populizmo, kuri veikia dabartinėje neideologiškai, o tikriausiai, socialiai-ekonomiškai ir kultūriškai poliarizuotoje viešumoje⁶. Ši poliarizacija pirmiausia reiškia ne politinės veiklos ar institucinių vizijų, projektų prieštaravimus, bet gilius, ilgalaikius, dažnai iki modernios kilmės kultūrinių normų, vaidmenų ir vertybių skirtumus⁷ tarp skirtingų kultūrinių perspektyvų bei tapatybių turėtojų. Šiomis sąlygomis kairės ir dešinės perskyra tampa ne ideologiškai nuoseklus ar apibrėžtas, tačiau apibendrintų kolektyvinių tapatybių ir veiksenų kontrastas.

Kairės ir dešinės perskyra per pastaruosius tris dešimtmečius Lietuvoje iš pažiūros taip pat praranda informatyvumą bei aiškinamąją vertę⁸, politinės partijos „nėra linkusios savo veiklą grįšti konkrečiomis ideologinėmis vertybėmis ir pirmenybę teikia pragmatizmui“⁹, o

⁵ Vaidutis Laurėnas, „Lietuvos politinės partijos: kovos dėl valdžios kanonizavimas, atsakomybės dekonstravimas ir vidinio saugumo aktualizavimas“, *Lietuvos metinė strateginė apžvalga* 10 (2012): 275–295, <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2012~1367186697392/>; Carothers ir O’Donohue, *Democracies Divided: The Global Challenge of Political Polarization*.

⁶ Pippa Norris ir Ronald Inglehart, *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and Authoritarian Populism* (Cambridge: Cambridge University Press, 2019).

⁷ Bértoa Casal ir Rama, „Polarization: What do We know and What can We do about It?“.

⁸ Ramonaitė, *Partinės demokratijos pabaiga? Politinis atstovavimas ir ideologijos*; Laurėnas, „Lietuvos politinės partijos: kovos dėl valdžios kanonizavimas, atsakomybės dekonstravimas ir vidinio saugumo aktualizavimas“.

⁹ Eglė Butkevičienė, Eglė Vaidelytė ir Giedrius Žvaliauskas, „Ideologija ir partinė veikla: Lietuvos partijų lyderių požiūris“, *Politologija* 54, nr. 2 (2009): 34, <https://doi.org/10.15388/Polit.2009.2.8409>.

ir apskritai „didžiąjai Lietuvos visuomenės daliai ideologinė mąstysena nėra būdinga“¹⁰. Tačiau kuo, jeigu ne ideologiniais konfliktais, galima įvardyti visuomenę kaitinančius klausimus dėl Stambulo konvencijos, partnerystės įstatymo ar viešųjų erdvių vienokio ar kitokio įpaminklinimo? Galima sutikti, kad šie konfliktai nėra tarp kairiųjų ir dešiniųjų tradicine šios perskyros prasme, tačiau čia nuolat girdimi ideologiniai epitetai leidžia daryti prielaidą, kad tai yra naujos smarkiai mediatizuotos, hibridinės ideologijos raiška, kuri kurdamą savo identitetą siekia imituoti senąją ideologinę priešpriešą. Vieną iš šių konfliktuojančių pusių galima plačiąja prasme apibūdinti kaip alternatyviąją dešinę (toliau – alt. dešinę), o šio straipsnio pagrindinis klausimas ir yra, kaip kairė ir kairumas bendriausiu požiūriu yra rėminami alt. dešinei save priskiriančių autorių lietuviakalbiame diskurse¹¹?

Straipsnyje nesiekama plačiau analizuoti paties alt. dešinės fenomeno, kokie kolektyviniai veikėjai jam priskiriami, kokios jų tarpusavio sąveikos, skirtumai ir panašumai ir t. t. Alt. dešinė čia traktuojama ne kaip nuosekli ideologija, o kaip tam tikrų pagrindinių temų, nuo antifeminizmo iki antiimigracijos, nuo pasipriešinimo „politiniams korektiškumui“ ir „genderizmui“ iki vadinamojo „rasinio realizmo“, rinkinys¹². Šiuos naratyvus komunikuojantys individai ar judėjimai gali būti įvairaus radikalumo laipsnio, o atskirais atvejais turėti visiškai priešingas nuomones apie tam tikras idėjas. Plačiausia prasme galima sakyti, kad alt. dešinei galima priskirti visus dešiniuosius diskursus, atmetančius sisteminio (angl. *mainstream*) konservatizmo neva per liberalias idėjas¹³. Vienas ryškiausių jų bruožų – menkinantis kairiųjų įvardijimas „leftistais“, „liberalmarksistais“,

¹⁰ Ieva Petronytė, „Ideologinės visuomenės politinių nuostatų mozaikos Lietuvoje“, *Politologija* 72, nr. 4 (2013): 157, <https://doi.org/10.15388/Polit.2013.4.2555>.

¹¹ Čia ir toliau patogumo dėlei kairumo diskursas ir jam priskiriamos savybės neskiriamos kabutėmis, neatsižvelgiant į tokių epitetų mokslinį pagrįstumą.

¹² Thomas J. Main, *The Rise of the Alt-Right* (Washington D.C.: Brookings Institution Press, 2018).

¹³ George Hawley, *Making Sense of the Alt-Right* (New York: Columbia University Press, 2017).

„kairuoliais“ ir t. t. Autorių nuomone, tai yra pakankamas kriterijus priskirti nagrinėjamus asmenis ir jų idėjas būtent alt. dešinės diskursui, nes būtent toks manichėjiškas „ideologinio kito“ išskyrimas yra vienas esmingiausių jo bruožų¹⁴, tokia savo forma (siejant liberalizmą ir socializmą) nebūdingas lietuviškam tradicinių dešiniųjų partijų diskursui¹⁵.

Reikėtų pabrėžti, kad į tai, ką alt. dešinės diskursas rėmina kaip kairiąją ideologiją, patenka ir tradiciškai dešinei priskiriamos konservatyvios ar liberalios politinės praktikos ir pačios partijos, tačiau, kaip parodo tyrimo metu surinkta medžiaga, net kai veikiantis kairės subjektas apibūdinamas dualistiškai, pavyzdžiui, „liberalmarksistai“, būtent kairioji, šiuo atveju marksistinė, dedamoji yra svarbesnė tiek prasmės atžvilgiu, tiek genealogiškai.

Kalbant apie kairės ir dešinės tarpusavio rėminimą, vienas ryškiausių ir įtakingiausių mokslininkų, nagrinėjančių šią temą viešajame demokratiname JAV diskurse, yra George'as Lakoffas, kurio metaforinio mąstymo analizė viešojoje politikoje ir debatuose plačiai aptaria ir lygina abiejų moderniosios demokratinės JAV politikos makrokrypčių konceptualų turinį¹⁶. Iš dalies Lakoffo, iš dalies neuromokslų perspektyvomis remiasi ir „naratyvo politikos rėmų“ (angl.

¹⁴ Alexandra Minna Stern, *Proud Boys and the White Ethnostate: How the Alt-Right is warping the American Imagination* (Boston: Beacon Press, 2019); Daniel Steinmetz-Jenkins, „The European Intellectual Origins of the Alt-Right“, *Istanbul University Journal of Sociology* 38, nr. 2 (2018): 255–266, <https://dergipark.org.tr/en/pub/iusosyoloji/issue/44152/544600>.

¹⁵ Gali kilti klausimų, kodėl minėtos temos priskiriamos alternatyviai, o ne radikaliai dešinei, juolab kad mokslinėje literatūroje šie apibūdinimai kartais naudojami sinonimiškai, neretai dar papildomai įpinant ir kraštutinės dešinės ar populistinės dešinės epitetus. Autorių pasirinkimą nulėmė tai, kad alt. dešinė simbolizuoja specifinę laikmečio atžvilgiu radikalią dešinės versiją, kurios diskursas pirmiausia susiformavo JAV jungiant europinės Naujosios dešinės (pranc. *Nouvelle Droite*) ir amerikietišką radikalų nacionalizmą (pavyzdžiui, *America First* iki Donaldo Trumpo), o jau vėliau palaipsniui migravo atgal į Europą (žiūrėti Patrik Hermansson, David Lawrence, Joe Mulhall ir Simon Murdoch, *The International Alt-Right: Fascism for the 21st Century?* (London: Routledge, 2020) (pirmą ir antrą skyrius).

¹⁶ George Lakoff ir Mark Johnson, *Metaphors We live by* (Chicago: University of Chicago press, 2008).

narrative policy framework) metodologijos šalininkai, bet šie tyrimai yra labiau deskriptyvūs ir mažiau apibendrinantys bei analizuojantys kairės ir dešinės skirties savybes bei struktūrą¹⁷.

Daug informatyvesnė ir nuosekliai naudojanti diskursyvaus rėminimo perspektyvą yra politikos sociologų Davido S. Snow ir Roberto D. Benfordo šiuolaikinių socialinių ir (ar) politinių judėjimų kuriamų ir plėtojamų diskursyvių rėmų tyrimų perspektyva. Šie autoriai pateikia ir šiam nagrinėjimui naudingą metodologinę skirtį¹⁸ tarp ideologijų, kaip sociopolitiniuose galios santykiuose naudojamų realybės vaizdų, ir rėminimo kaip tiek individų, tiek jų grupių ar kitų kolektyvinių struktūrų vykdomos kasdienio bendrai patiriamos tikrovės vaizdų konstravimo bei adaptavimo prie kintančių poreikių ar situacijų veiklos. Alt. dešinė tokioje perspektyvoje traktuotina kaip socialinis-politinis judėjimas, rėminantis savo pasaulėžiūrą įvairios kilmės ideologemomis ir kontrkultūriniais naratyvais bei tropais. Jis neformuoja atskiros ideologijos, o vėčiau kritikuoja nuoseklesnes konservatyvias ar kairiųjų ideologines pozicijas ir joms atstovaujančias organizacijas ar visuomenės institucijas bei adaptuoja ir keičia tradicines ideologemas. Tuo požiūriu alt. dešinės diskursas pirmiausia vertintinas ir tirtinas kaip diskursyvaus rėminimo procesas, kai bandoma prisitaikyti prie vertybiškai, instituciškai ir socialiai jiems priešiškos liberalių demokratijų aplinkos¹⁹.

Šiuolaikinėje socialinių mokslų literatūroje neaptinkame daug mokslinių straipsnių, nagrinėjančių būtent kairiųjų ar apibendrintos kairės įvaizdžius alt. dešiniajame diskurse. Dažniausiai nagrinėjamas

¹⁷ Michael D. Jones ir Geoboo Song, „Making Sense of Climate Change: How Story frames Shape Cognition“, *Political Psychology* 35, nr. 4 (2014): 447–476, <https://doi.org/10.3366/para.2012.0064.7>.

¹⁸ Robert D. Benford ir David A. Snow, „Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment“, *Annual Review of Sociology* 26, nr. 1 (2000): 611–639, <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.611.1>.

¹⁹ Žr. Benford ir Snow, „Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment“, taip pat Kathleen M. Blee, „How the Study of White Supremacism is Helped and Hindered by Social Movement Research“, *Mobilization* 22, nr. 1 (2017): 1–15, <https://doi.org/10.17813/1086-671X-22-1-1>.

arba alt. dešinės diskursas apskritai²⁰, kurio sudedamoji dalis yra ir kairiųjų tapatybių, vertybinių priešpriešų kontrastavimas, arba formuluojamos atskiros kritikuotinos ar priešintinos kairumo apraiškos, pavyzdžiui, kultūrinis marksizmas²¹, palankumas imigrantams²², „genderizmas“²³. Todėl šiame straipsnyje siekiama tarpinės perspektyvos – tarp bendro alt. dešinės diskurso nagrinėjimo ir atskirų smulkių jo manifestacijų analizės – kuri nėra plačiai taikyta nei Lietuvoje, nei pasaulyje. Tokioje perspektyvoje siekiame suprasti alt. dešinės rėmų, kuriais šio diskurso dalyviai apibrėžia kairę, struktūrą.

Šiai perspektyvai realizuoti mes remsimės dvejomis teorinėmis priemonėmis. Minimaliai prasmingai kultūrinei kairumo ir dešinumui perskyrai konceptualizuoti – atsiribodami nuo klasikinių kairiųjų ir dešiniųjų ideologijų analizės kaip neaktualios mūsų klausimų ratui – mes naudojame Norberto Bobbio išskirtus kriterijus, kurie parodo dabartinių ideologinių diskursų kovos atitolimą nuo tradicinės kairės ir dešinės perskyros. O pagrindiniam straipsnio uždaviniui, kairumo ir kairiųjų diskursyvių rėminimui Lietuvos alt. dešinės diskurse tirti – bendrą Ervingo Goffmano ir Marvino Minskio teorinę rėmų analizės priemonę, leidžiančią schemiškai atvaizduoti diskurso hierarchines sudedamąsias dalis ir įvairius diskursyvių procesus, kurie tas dalis tarpusavyje

²⁰ Nicholas Michelsen ir Pablo De Orellana, „Discourses of Resilience in the US Alt-Right“, *Resilience* 7, nr. 3 (2019): 271–287, <https://doi.org/10.1080/21693293.2019.1609199>; Xinyi Zhang ir Mark Davis, „Transnationalising Reactionary Conservative Activism: A Multimodal Critical Discourse Analysis of Far-Right Narratives Online“, *Communication Research and Practice* 8, nr. 2 (2022): 121–135, <https://doi.org/10.1080/22041451.2022.2056425>.

²¹ Tanner Mirllees, „The Alt-Right’s Discourse on “Cultural Marxism”: A Political Instrument of Intersectional Hate“, *Atlantis: Critical Studies in Gender, Culture & Social Justice* 39, nr. 1 (2018): 49–69, <https://journals.msvu.ca/index.php/atlantis/article/view/5403>.

²² Megan Gaucher, „Keeping Your Friends Close and Your Enemies Closer: Affective Constructions of “Good” and “Bad” Immigrants in Canadian Conservative Discourse“, *Canadian Ethnic Studies* 52, nr. 2 (2020): 79–98, <https://muse.jhu.edu/pub/78/article/758791/summary>.

²³ Eva Von Redecker, „Anti-Genderismus and Right-Wing Hegemony“, *Radical Philosophy* 198, nr. July/August (2016): 2–7, https://www.radicalphilosophy.com/wp-content/files_mf/rp198_commentary_redecker_anti_genderismus.pdf.

jungia į nuoseklią „žinojimo schemą“. Taip pat ši prieiga suteikia konceptualinį aparatą, leidžiantį identifikuoti ir giliau pažvelgti į tai, kaip diskurso viduje yra išsprendžiamos įvairios loginės kairiojo priešo konstravimo prieštaros.

Pirmoje straipsnio dalyje yra pristatomi mūsų teorinio aiškinimo apmatai, antroje aprašomas metodas, o trečiojoje dalyje pateikiama Lietuvos medijose 2016–2021 m. laikotarpiu aptinkamos diskursyvos medžiagos analizė. Straipsnis užbaigiamas apibendrinimais ir išvadomis.

1. Diskursyvi kairės ir dešinės skirtis ir diskursyvių rėmų teorija

Kas galėtų būti minimaliai aiškus – bei laisvas nuo gremėzdiško ir pernelyg kontekstualaus „ideologijos“ koncepto – kairiųjų kultūrinių pozicijų atskyrimo nuo dešiniųjų kriterijus? Norberto Bobbio pasiūlyta antropologinės valorizacijos idėja, t. y. kaip iš esmės vertinami žmogus bei žmonija, tebeatrodo aktuali²⁴. Bobbio siūlomi du perskyros kriterijai: a) vertybinio egalitarizmo kairėje vs. vertybinio hierarchiškumo dešinėje; b) individų bei grupių laisvės kairėje vs. autoritarizmo dešinėje skalės. Toks skirstymas taip pat reiškia, kad įmanomos įvairios dalinės, vertybiškai prieštaringos pozicijos, pavyzdžiui, liberali politinių laisvių bei ekonominės nelygybės arba komunistinė totalitarinio autoritarizmo ir ekonominio-socialinio egalitarizmo.

Kita vertus, šie kriterijai yra tik minimalios aiškinamosios vertės dėl to, kad šiuolaikinėse technologiškai intensyviai medijuotose viešumose pastebimas turinio, institucinių ir organizacinių praktikų bei pačių sociokultūrinių tapatybių brikoliažo fenomenas²⁵. Šis fenomenas reiškia kategorijų ir praktikų mišrumą, nevientisumą ir jų elementų perimamumą tarp poliarizuotų viešumos dalyvių. *Le bri-*

²⁴ Norberto Bobbio, *Left and Right: The Significance of a Political Distinction* (Chicago: University of Chicago Press, 1996), 60–79.

²⁵ Phillimore et al., „Bricolage: Potential as a Conceptual Tool for Understanding access to Welfare in Superdiverse Neighbourhoods“.

colage (pranc. pažod. „meistravimas“) – tai Lévi-Strauss'o pradėtas vartoti terminas, skirtas apibūdinti istoriškai seną mitologinę kultūros strategiją panaudoti bei perinterpretuoti įvairių prieinamų kultūrinių šaltinių tropologiją, pavyzdžiui, pagonių simboliką Lietuvos kaimo katalikų kulto objektuose. Dabar brikoliažas yra tapęs platesne aiškinamąja šiuolaikinių socialinių mokslų metafora postmoderniai bei postdemokratinėi viešumos būklei apibrėžti²⁶. Terminas čia nurodo universalią sociokultūrinių formų ir turinių gamybos strategiją, t. y. kaip lokaliems interesams reikšmingos kategorijos bei praktikos iš heterogeniškų temų rinkinio yra „suklijuojamos“ į vieną diskursą. Dėl to ir šiuolaikinis (kontra-)demokratinis populizmas, įskaitant alt. dešinės judėjimą, suprastinas pirmiausia kaip kontrkultūrinis, kontrdemokratinis brikoliažas, mat jungia tiek tradicinės kairės, tiek dešinės mąstysenos, retorikos, organizacines be veiksens kategorijas, apimamas be nuoseklaus, kritiškai reflektuoto, universalesnio diskurso²⁷. Tačiau kaip tokias savybes aptikti bei tirti?

Šiuolaikiniuose socialiniuose moksluose viešojo diskurso procesų bei turinio, kaip lemiančių įvairias asmenų, grupių, organizacijų, institucijų ir platesnes kultūrinės ar tarpkultūrinės praktikas, analizė yra kaip pagrindinė interpretavimo metodologinė perspektyva²⁸. Tarp įvairių tiek kritinės, tiek taksonominės analizės metodologijų pastaruoju metu populiarėja vadinamoji diskursyvių rėmų (angl. *discursive frames*) kokybinė perspektyva. Šioje nagrinėjimo perspektyvoje įmanoma tirti ir aiškinti vertybinės mobilizacijos konfliktų sąlygomis ir tų konfliktų taikinių identifikavimo procesus bet kuriai

²⁶ Johnson, „Bricoleur and Bricolage: From Metaphor to Universal Concept“; Phillimore et al., „Bricolage: Potential as a Conceptual Tool for Understanding Access to Welfare in Superdiverse Neighbourhoods“.

²⁷ Kenneth M. Roberts, „Populism and Polarization in Comparative Perspective: Constitutive, Spatial and Institutional Dimensions“, *Government and Opposition* 57, nr. 4 (2022): 680–702, <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1999.tb02784.x>.

²⁸ Patricia L. Dunmire, „Political Discourse Analysis: Exploring the Language of Politics and the Politics of Language“, *Language and Linguistics Compass* 6, nr. 11 (2012): 735–751, <https://doi.org/10.1002/lnc3.365>.

šiuolaikinei socialinei grupei²⁹. Kitaip tariant, tokia perspektyva padeda aiškiau nagrinėti, kaip kolektyviniai viešųjų konfliktų dalyviai perima vienas kito komunikaciją bei diskursą arba jiems priešinasi³⁰. Klausimai apie tai, kaip socialinių veikėjų grupės įvardija reikšmingas problemas, apibrėžia tų problemų sprendimo būdus, sąlygas ir tikslingumą, kaip apibūdina bei įvardija šias problemas keliančius ar palaikančius priešininkus, kaip komunicuoja ar sąveikauja su jais ir kiti tampa įmanomi lengviau atsakyti būtent šioje perspektyvoje.

Kognityvinių mokslininkų Ervingo Goffmano ir Marvino Minskio³¹ įvardyta universali žmogaus proto savybė grupuoti ir komunicuoti kolektyvinės patirties elementus, įstatant juos į konceptualiai atskirus įvairios apimties rėmus, leidžia lengviau ir išsamiau aptarti bet kurių viešųjų diskursų turinio tematiką bei prasmines ribas. Čia, be kognityvinės funkcijos, informacijos rėminimas atlieka esminį tiek individualaus, tiek kolektyvinio veiksmo orientavimo bei motyvavimo vaidmenį. Bet kurios retorinės priemonės ir jų panaudojimo strategijos kiekviename viešajame diskurse visada yra rėminimo elementai – ko nors reikšmingo diskurso bendrijai metaforezė (metaforų kūrimą), alegorezė (palyginimų kūrimą) ar tiesiog konceptualizavimą bei kategorizavimą. Petersen ir kiti pažymi³², kad pagrindinis diskursyvių rėmų panaudos kriterijus yra tai, ar jie jima pakankamą kiekį adekvačių, t. y. minimaliai nurodančių ir paaiškinančių konkretaus kognityvinio objekto savybes, priskyrimų (angl. *attributions*).

²⁹ Forrest Briscoe ir Abhinav Gupta, „Social Activism in and Around Organizations“, *Academy of Management Annals* 10, nr. 1 (2016): 671–727, <https://doi.org/10.5465/19416520.2016.1153261>.

³⁰ Mary-Hunter McDonnell, Brayden G. King ir Sarah A. Soule, „A Dynamic Process Model of Private Politics: Activist Targeting and Corporate Receptivity to Social Challenges“, *American Sociological Review* 80, nr. 3 (2015): 654–678, <https://doi.org/10.1177/0003122415581335>.

³¹ Goffman, *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*; Minsky, „A Framework for representing Knowledge“.

³² Wiebke Petersen, Jens Fleischhauer, Hakan Beseoglu ir Peter Buecker, „A Frame-Based Analysis of Synaesthetic Metaphors“, *The Baltic International Yearbook of Cognition, Logic and Communication* 3, nr. 1 (2008): 1–22, <https://pdfs.semanticscholar.org/1987/569bfd5da1c0aac2ff4a9eae4567d6e81d7.pdf>.

Pagal kognityvinių objektų mastelį diskursyvius rėmus galime skirstyti į mikro-, mezo- ir meta-, taip įvesdami rėmų struktūrinę-sistemine hierarchiją, t. y. suskirstydami, kurie mikrorėmai sudaro kurių didesnių rėminimo sistemų mezo- ir metarėmų turinį³³. Pavieniai mikrorėmai kasdienėje viešojoje ar privačioje komunikacijoje leidžia įvardyti ir probleminti konkrečius patirties objektus, tačiau jie visada yra platesnių ir tvaresnių kolektyviai naudojamų metarėmų ir rėminimo sistemų, kaip viešojo diskurso turinio, dalis³⁴. Mezorėmai atlieka hierarchiškai tarpinį vaidmenį tarp mikro- ir meta-, kitaip nei mikrorėmai, jie įprasmina ir suteikia turinį ne atskiram įvykiui ar patirčiai, o tam tikrai tendencijai, kuri yra priskiriama visam metarėmui. Iš esmės šis skirstymas yra kontekstualus ir priklauso nuo pasirinkto atspirties taško, t. y. nagrinėjamo „didžiojo“ diskurso. Galima įsivaizduoti tyrimus, kuriuose kairumui priskiriama mezorėmai būtų traktuojami kaip meta- su jau sau būdingais atskirais mezorėmais. Svarbu, kad prasminis informacijos rėminimas vyksta tiek sąmoningai, tiek kolektyviai-pasąmoningai, nes atlieka labai bendrą, kolektyvinės tapatybės raiškos diskursu, funkciją³⁵. Tad bet kokie aptinkami ir pasikartojantys viešuose tekstuose rėmai taip pat reiškia aktualias konkrečios diskursyvios bendruomenės patirties organizacijos tendencijas, leidžiančias nuspėti ilgalaikius tos bendruomenės narių sprendimų, vertinimų ir vertybinių pasirinkimų modalumus.

Goffmano ir Minskio kognityvinių-diskursyvių rėmų perspektyvoje matyti, kad bet kurie naudojami diskursyvių bendruomenių rėmai „sluoksniuojasi“ (angl. *layering, lamination*), t. y. įgyja variacijų

³³ M. Hope, „Frame Analysis as a Discourse-Method: Framing ‘Climate Change Politics, Post-Graduate Conference on Discourse Analysis“, *University of Bristol* (2010), <https://www.scribd.com/document/338564425/Frame-Analysis-as-a-Discourse-Method-Framing-Climate-Change-Politics-Mat-Hope>.

³⁴ Tamas Dombos, Andrea Krizsan, Mieke Verloo ir Violetta Zentai, „Critical Frame Analysis: A Comparative Methodology for the ‘Quality in Gender + Equality Policies’ (QUING) Project“, (2012), <http://pdc.ceu.hu/archive/00006845/>.

³⁵ Viorela Dan, *Integrative Framing Analysis: Framing Health through Words and Visuals* (New York: Taylor & Francis, 2018).

ir prasminių prieštaravimų šalia galimų faktinių klaidų. Sluoksniavimo formos, pasak Goffmano, yra: a) „sąryšiai“ (angl. *keying*) – pagal situaciją ir poreikį rėmai papildomi ar praplečiami naujais elementais ar variacijomis; b) „rėmų lūžiai“ (angl. *frame breaks*) – rėmų naudotojai atsisako rėmų elementų ar iš esmės pakeičia pačius rėmus; c) „klaidinantis rėminimas“ (angl. *misframing*) – rėmų naudotojai įvelia rėmų panaudos konkrečiose situacijose klaidų, neadekvatumų ar neaiškumų.

Detali rėmų sluoksniavimo analizė reikalauja didesnio, nei būtų galima padaryti šiame straipsnyje, lyginamojo tyrimo, dėl to čia mes atsakome į siauresnį klausimą: kokį kairės ir kairumo rėminimą mikro-, mezo- ir metalygmenimis galime aptikti Lietuvos alt. dešinei priskiriamų autorių naratyvuose pastarųjų kelerių metų viešuose interneto medijų archyvuose?

Svarbu pabrėžti, kad čia nenagrinėsime to, ką Goffmanas vadiną rėmo fabrikacija³⁶ – tyčinių pastangų auditorijai pateikti iškreiptą realybės vaizdą, ją klaidinti, analogiškai „melagienų“ fenomenui³⁷. Metodologiškai derama, nuodugni fabrikacijų analizė visada yra susijusi su įmanoma aptikti autorių kultūrinės, socioekonominės ar politinės kontrolės bei įtakos auditorijoms intencija³⁸. Tačiau šio darbo tikslas nėra atskleisti galios santykių bei motyvų, kurie slypi už paties diskurso. Taip pat šiame tyrime nebus analizuojama ar vertinama faktografinė, kognityvinė-pažintinė analizuojamų diskursyvių rėmų kokybė, t. y. tas mastas, kuriuo mūsų analizuojami diskurso objektai „adekvačiai“, „tikroviškai“ perteikia Lietuvos diskursyvių bendrijų patirtį ar pačią „realybę“. Naudojantis šiuolaikinio medijų ir medijuotos komunikacijos rėminimo reiškinių tyrėjo D. Scheufele³⁹ metodologine perspektyva, bendrame alt. dešinės kaip kontrkultū-

³⁶ Goffman, *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*, 83.

³⁷ Rob Cover, Ashleigh Haw ir Jay Daniel Thompson, *Fake News in Digital Cultures: Technology, Populism and Digital Misinformation* (Bingley: Emerald Group Publishing, 2022).

³⁸ Goffman, *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*, 86.

³⁹ Dietram A. Scheufele, „Framing as a Theory of Media Effects“, *Journal of Communication* 49, nr. 1 (1999): 103–122, <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1999.tb02784.x>.

rinio, kontrademokratinio sąjūdžio diskurse mus domina ne nuodugnus rėminimo proceso – įskaitant to rėminimo kuriamų prasmų bei naratyvų poveikio įvairioms auditorijoms ar patiems alt. dešinės sąjūdžio nariams Lietuvoje – nagrinėjimas, bet norima perprasti aptinkamą rėminimo struktūravimą ir stebimuose rėmuose aptiktas brikoliažines prasmėdaros strategijas. Dėl to šiame tyrime terminas *rėmas* traktuojamas minimaliai, t. y. tik kaip diskurso bendruomenės kuriama „žinojimo schema“, apibendrinanti bendrijos diskursyvių lyderių ir jų auditorijos lūkesčius, žinias ir vertinimus, apimančius aplinkybes, įvykius, individualius ar kolektyvinius veikėjus, objektus ir bendriją supančią aplinką. Rėmas padeda auditorijai interpretuoti įvykius ir situacijas bei formuoti, palaikyti ir keisti priešininkų, o per tai ir savo kolektyvinius identitetus⁴⁰.

2. Tyrimo metodas

Tyrime pasitelkus diskurso analizės metodą iš viso nagrinėti 42 straipsniai, pasirodę įvairiuose Lietuvos interneto portaluose (žr. Analizės šaltiniai) nuo 2016 m. sausio iki 2021 m. liepos. Pasirinkimą nagrinėti būtent straipsnius interneto portaluose lėmė tai, kad naujienų portalai yra antras⁴¹ po televizijos svarbiausias kanalas, kuriame lietuviai sužino naujienas, tačiau su televizija vargu ar galima sieti alt. dešinės informacijos sklaidą, o tradicinė („popierinė“) spauda savo turinį dubliuoja ir savo interneto portaluose. Kita svarstyтина tyrimo kryptis buvo pranešimų socialinėse medijose tyrimai, tačiau tam reikėtų *a priori* numatyti kairumui priskiriamas savybes ir pačius „rėmintojus“, todėl vis dėlto pasirinkti naujienų portalai, kurie yra aktyvūs ir socialinėse medijose. Naujienų portalai čia suprantami

⁴⁰ Cynthia Gordon, „Framing and positioning“, iš *The Handbook of Discourse Analysis*, ed. Heidi Hamilton, Deborah Tannen ir Deborah (Oxford: Wiley Blackwell, 2015), 324–345.

⁴¹ Delfi.lt, „Apklausė Lietuvos gyventojus: „Delfi“ – žinomiausias portalas ir pagrindinis naujienų šaltinis“, Accessed November 14, 2022, <https://www.delfi.lt/m360/naujausi-straipsniai/apklause-lietuvos-gyventojus-delfi-zinomiausias-portalas-ir-pagrindinis-naujienu-saltinis.d?id=90505923>.

plačiaja prasme, net tik kaip didieji naujienų portalai (pavyzdžiui, Lrytas.lt), bet ir kitos interneto svetainės, kurios ne tiek orientuojasi į naujienas, kiek reguliariai deda autorinius komentarus (pavyzdžiui, Propatria.lt). Straipsnių atrankos pradžiai pasirinkta simbolinė būsimą JAV prezidento Donaldo Trumpo rinkimų kampanijos pradžios data, su kuria siejamas alt. dešinės ir kartu kairumo rėminimo pasaulyje aktyvumo šuolis⁴².

Pagrindinis straipsnių atrankos kriterijus buvo kairiojo veikiančio subjekto įvardijimas, pavyzdžiui, *liberalmarksistai* arba liberlmarksizmas, *kairuoliai*, *leftistai* arba *leftizmas*, (*naujieji*) *bolševikai* ir t. t. Pagal šiuos kodinius žodžius ir buvo vykdoma paieška interneto portaluose. Atradus naują kairiojo subjekto apibūdinimo variaciją, pavyzdžiui, *pažangiečiai*, paieška buvo kartojama. Dažniausiai bene pusėje nagrinėtų straipsnių buvo aptiktas *leftizmo* ar *leftistų* subjekto įvardijimas, kiti du populiariausi įvardijimai buvo *kultūrinis* arba *naujasis marksizmas* ir *liberalmarksizmas*. Reikia pažymėti, kad kartais šie epitetai buvo vartojami ironiškai (kritikuojant patį rėminimą), tokie straipsniai į mūsų tyrimą nepateko. Tyrime nagrinėti tik lietuvių autorių straipsniai arba interviu. Į tyrimo ribas nepateko anoniminės naujienos ar užsienio autorių verstiniai straipsniai. Tokį pasirinkimą lėmė tiek noras riboti tyrimo apimtį, tiek tikslas atrasti kuo autentiškesnę lietuvišką diskursą.

Tyrime nagrinėti straipsniai tik iš naujienų portalų, o ne iš asmeninių tinklaraščių, politinių judėjimų puslapių ir t. t. Kaip paaiškėjo iš pagrindinių lietuviškų naujienų portalų (lrytas.lt, lrt.lt, 15min.lt ir delfi.lt), tik „Delfis“ savo rubrikoje „Ringas“ suteikė erdvės alt. dešinei būdingam kairiųjų rėminimui. Net temiškai alt. dešinei priskirtiname portale respublika.lt nebuvo rasta kriterijus atitinkančių straipsnių. Iš mažiau skaitomų portalų dauguma straipsnių tyrimui paimta iš propatria.lt ir alkas.lt svetainių. Tai vieni populiariausių alternatyvių naujienų portalų („Propatria“ turi 23 tūkst. gerbėjų

⁴² George Michael, „The Rise of the Alt-Right and the Politics of Polarization in America“, *Skeptic (Altadena, CA)* 22, nr. 2 (2017): 9–18, <https://link.gale.com/apps/doc/A497859051/AONE?u=anon-613e3933&sid=googleScholar&xid=d7ba5c15>.

„Facebook“ socialiniame tinkle, o „Alkas“ 6,5 tūkst.). Jie, palyginti su kitais alternatyviais portalais, daugiau koncentruojasi į reiškinį analitiką, o ne į trumpas verstines naujienas, bando pateikti versijas, kodėl ir kaip atsirado vieni ar kiti jų identifikuojami reiškiniai, o tai buvo ypač svarbu apibrėžiant pirminį kairumo metarėmą. Kituose alternatyviuose naujienų portaluose (Minfo.lt, Pozicija.org, Ekspertai.eu, Laisvaslaikrastis.lt ir t. t.) taip pat buvo ieškota medžiagos tyrimui, tačiau, su retomis išimtimis, juose rasti straipsniai arba neatitiko kriterijų (buvo verstiniai arba anonimiški), arba buvo perspausdinti iš jau minėtų dviejų portalų. Kadangi duomenų paieška buvo rankinė, galėjo būti surasti ne visi kriterijus atitinkantys straipsniai, tačiau tai, kad jau rastoje medžiagoje tiek kairumui priskiriamos savybės, tiek jų tarpusavio ryšiai kartodavosi, leidžia manyti, kad buvo pasiekta duomenų prisotinimo stadija.

Duomenų analizė buvo atlikta MAXQDA programine įranga. Iš pradžių, taikant indukcinį metodą, buvo išskirtos visos kairiajam subjektui priskiriamos savybės, paskui, atsižvelgiant į funkcinius / prasminius panašumus, šios savybės sugrupuotos į kairumo savybių subkategorijas. Šis skirstymas nėra griežtas, dažnu atveju vieną savybę, atsižvelgiant į kontekstą, galima priskirti daugiau negu vienai subkategorijai, nors toks grupavimas yra būtinas aiškiau apibrėžiant kairiųjų įvaizdžio diskurso sudedamąsias dalis. Iš viso buvo išskirtos septynios subkategorijos:

1. **Kairiųjų būdo** savybės: tam tikros asmeninės savybės, priskiriamos grupei ar atskiriems jos atstovams. Pavyzdžiui, veidmainiškumas, gobšumas ir t. t.⁴³
2. **Apsimestinės** kairiųjų savybės: tai vertybiniai dalykai, dėl kurių kairieji apsimeta kovojantys. Dažnai ši savybė pateikiama kabu-

⁴³ Goda Juocevičiūtė, „Nesielvartauk – vaikas gims negyvas, arba vertybių haliucinacijos“, *Delfi.lt*, November 26, 2020, <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/goda-juoceviciute-nesielvartauk-vaikas-gims-neyvas-arba-vertybiu-haliucinacijos.d?id=85802551>; Vidas Rachlevičius, „Klimato kaita: didysis veidmainystės spektaklis“, *Delfi.lt*, July 11, 2019, <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/vidas-rachlevicius-klimato-kaita-didysis-veidmainystes-spektaklis.d?id=81682985>.

tėse, pavyzdžiui, „žmogaus teisės“, „demokratinės vertybės“, „tolerancija“ ir pan.⁴⁴

3. **Ekonominės** savybės: tai įvairios ekonominės politikos priemonės, kurias kairieji yra įvedę arba nori įvesti. Šios savybės varijuoja nuo visiškai konkrečių politinių praktikų, pavyzdžiui, progresiniai mokesčiai, iki ekonominės sistemos įvardijimų, pavyzdžiui, laisvoji rinka, ar tam tikrų tikslų, pavyzdžiui, žmonių skurdinimas⁴⁵.
4. **Ideologinės** savybės: tai plačiausia ir įvairiausia subkategorija. Plačiąja prasme visas kairijį subjektą apibūdinančias savybes galima laikyti ideologinėmis, tačiau šiuo atveju jas tiesiogiai kaip ideologijos sudedamąją dalį įvardijo patys autoriai, pavyzdžiui, genderizmo ideologija ar kultūrinis marksizmas⁴⁶.
5. **Naikinamų vertybių** savybės: tai įvardijimai tų dalykų, kuriuos kairieji neva siekia naikinti, pavyzdžiui, tauta, kultūra, šeima ir t. t.⁴⁷
6. **Propagandinės** savybės: šioms savybėms priskirti tiek tam tikri diskursai, kuriuos kairieji propaguoja (pro-LGBT, pro-

⁴⁴ Astra Genovaitė Astrauskaitė, „Ne politikorektiškai apie tiesos aštrumą“, *Alkas.lt*, January 28, 2020, <https://alkas.lt/2020/01/28/a-astrauskaite-ne-politkorektiskai-apie-tiesos-astruma/>; Rokas Gasparaitis, „Modernioji tolerancija ir jos priešai“, *Propatria.lt*, June 29, 2017, <http://www.propatria.lt/2017/06/rokas-gasparaitis-modernioji.html>.

⁴⁵ Jurga Lago, „Pasiruoškime: į valstybinę „Vaikų teisių“ tarnybą priimta dar apie 115 darbuotojų“, *Pozicija.org*, September 18, 2019, <https://www.pozicija.org/jurga-lago-pasiruoskime-i-valstybine-vaiku-teisiu-tarnyba-priimta-dar-apie-115-darbuotoju/>; Gintaras Songaila, „Apie marksistų užguitą kultūros politiką“, *Delfi.lt*, May 4, 2017, <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/g-songaila-apie-marksistu-uzguita-kulturos-politika.d?id=74534976>.

⁴⁶ Andrius Švarplys, „Ką galim padaryti, kad „šarlotsvilis“ netaptų Lietuvos ateitimi?“ *Propatria.lt*, August 21, 2017, <http://www.propatria.lt/2017/08/andrius-svarplys-ka-galim-padaryti-kad.html>; Juocevičiūtė, „Nesielvartauk – vaikas gims negyvas, arba vertybių haliucinacijos“.

⁴⁷ Goda Juocevičiūtė, „Vištos nukirstomis galvomis“, *Delfi.lt*, March 19, 2021, <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/goda-juoceviciute-vistos-nukirstomis-galvomis.d?id=86735425>; Vidas Rachlevičius, „Europai skamba varpai, bet žmonės juos girdi skirtingai“, *Delfi.lt*, March 4, 2019, <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/vidas-rachlevicius-europai-skamba-varpai-bet-zmones-juos-girdi-skirtingai.d?id=80499817>.

imigrantai)⁴⁸, tiek bendra kairiesiems priskiriama propagandinė struktūra – „leftistinė žiniasklaida“⁴⁹ ar „kairiųjų užgrobti universitetai“⁵⁰.

7. **Visuomenės valdymo ir politikos savybės.** Tai tam tikros visai valstybei neva primestos ar bandomos primesti politinės praktikos. Čia vėlgi galima išskirti tiek konkretesnes politines praktikas (pavyzdžiui, cenzūra), tiek bendresnes (pavyzdžiui, diktatūra)⁵¹.

Nagrinėtus šaltinius bendrąja prasme galima skirstyti į bandančius paaiškinti kairumo esmę, siejančius kairumą su tam tikromis lokaliomis ar globaliomis visuomeninėmis tendencijomis ir paaiškinančius tam tikrus konkrečius įvykius per sąsajas su kairumu. Toks kairumo atributų grupavimas iš esmės atitinka Goffmano metodinės perspektyvos meta-, mezo- ir mikrorėmų tipologiją⁵², nusakančią, kokio masto dalykai yra probleminami. Toliau mūsų surinkta medžiaga bus nagrinėjama šiais rėminimo lygmenimis.

⁴⁸ Marius Kundrotas, „Diskriminacija – laisvės ir pažangos sąlyga (lygybės dienos proga)“, *Alkas.lt*, July 8, 2019, <https://alkas.lt/2019/06/08/m-kundrotas-diskriminacija-laisves-ir-pazangos-salyga-lygybes-dienos-proga/>; Audris Narbutas, „Per partnerystes į antrarušes šeimas?“ *Delfi.lt*, May 21, 2021, <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/audris-narbutas-per-partnerystes-i-antraruses-seimas.d?id=87239903>.

⁴⁹ Kundrotas, „Diskriminacija – laisvės ir pažangos sąlyga (lygybės dienos proga)“.

⁵⁰ Laisvūnas Šopauskas, „Liberalmarksistinio revoliucinio teroro pradžia Lietuvoje (I)“, *Alkas.lt*, June 26, 2017, <https://alkas.lt/2017/06/26/1-sopauskas-liberalmarksistinio-revoliucinio-teroro-pradzia-lietuvoje-i/>.

⁵¹ Marius Kundrotas, „Pirmyn į Vakarus!“, *Alkas.lt*, October 29, 2018, <https://alkas.lt/2018/10/29/m-kundrotas-pirmyn-i-vakarus/>; Vidas Rachlevičius, „Ar jau įsidiėgėte naujausią savicenzūros versiją?“ *Delfi.lt*, May 16, 2019, <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/vidas-rachlevicius-ar-jau-isdiegete-naujausia-savicenzuros-versija.d?id=81192297>.

⁵² Robert M. Entman, „Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm“, *Journal of Communication* 43, nr. 4 (1993): 51–58, https://www.academia.edu/download/33549924/entman_Framing.pdf; Christopher S. G. Khoo, Jin-Cheon Na ir Kokil Jaidka, „Analysis of the Macro-Level Discourse Structure of Literature Reviews“, *Online Information Review* 35, nr. 2 (2011): 255–271, <https://doi.org/10.1108/14684521111128032>; Majid Khosravi Nik, „Macro and Micro Legitimation in Discourse on Iran’s Nuclear Programme: The Case of Iranian National Newspaper Kayhan“, *Discourse & Society* 26, nr. 1 (2015): 52–73, <https://doi.org/10.1177/0957926514541>.

3. Kairės ir kairumo rėminimo Lietuvos medijose tyrimas

3.1. Kairumo metarėmai

Jau patys straipsnių pavadinimai – pavyzdžiui, „Liberalmarksizmo sąvoka – vieno asmens apologetika ar objektyvi tikrovė?“⁵³ ar „Leftizmas“⁵⁴ – diktuoja, kad čia bus atskleidžiamas kairumo metarėmas. Šie straipsniai su retomis išimtimis pasižymi moksline pretenzija ir praddami bandymais diachroniškai dekonstruoti kairumo reiškinių.

Dekonstrukcija pradeda atskiriant senąjį ir naująjį kairumus, arba „tikrąjį“ marksizmą ir kultūrinį marksizmą, leftizmą ir t. t. Atskaitos tašku čia imama Frankfurto mokykla, kuri „siekiė atnaujinti senąjį marksizmą“⁵⁵. Taip atsiranda ir pirmosios ideologinės kairumo savybės: ekonomines kategorijas čia keičia kultūrinės, proletariato subjektą „homoseksualai, migrantai ir kitos kultūrinės kategorijos“⁵⁶, o „darbininkų revoliuciją keičia seksualinė revoliucija“⁵⁷. Nors ir pasikeitęs, kairumas išlieka panašus į marksizmą „siekiu kontroliuoti ir diktuoti“⁵⁸ ir tęsia dar Engelso siekius „panaikinti santuokinę vyro ir moters šeimą“ bei „išlaisvinti individus iš visų tradicinių normų, dar daugiau, iš bet kokių dominuojančių normų, kurias įtvirtina valstybė“⁵⁹.

Kita svarbi ideologinė kairumo savybė yra menamas glaudus santykis su liberalizmu. Iš nagrinėtų pavyzdžių iš karto matyti rė-

⁵³ Marius Kundrotas, „Liberalmarksizmo sąvoka – vieno asmens apologetika ar objektyvi tikrovė?“ *Alkas.lt*, December 11, 2019, <https://alkas.lt/2019/12/11/m-kundrotas-liberalmarksizmo-savoka-vieno-asmens-apologetika-ar-objektyvi-tikrove/>.

⁵⁴ Vytautas Sinica, „Leftizmas“, *Propatria.lt*, April 9, 2021, <http://www.propatria.lt/2021/04/vytautas-sinica-leftizmas.html>.

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ Kundrotas, „Liberalmarksizmo sąvoka – vieno asmens apologetika ar objektyvi tikrovė?“

⁵⁷ Sinica, „Leftizmas“.

⁵⁸ Kundrotas, „Liberalmarksizmo sąvoka – vieno asmens apologetika ar objektyvi tikrovė?“

⁵⁹ Sinica, „Leftizmas“.

minimo lūžis jungiant kairės ir liberalizmo tropus oksimoroniškai, prieštaringai, pradedant nuo „[Š]iuolaikinis liberalizmas išties panašus į marksizmą“⁶⁰, toliau teigiant, kad „liberalizmas nesiekė <...> normų įvairovės paversti privaloma“⁶¹, galiausiai interpretuojant, jog „liberalizmas yra tarsi tuščias indas“, kurį pripildo „ryžtinga ir revoliucinga“⁶² kairumo ideologija, taip pagimdydama iki tol neegzistavusį liberalmarksizmą, kuris yra „logiška [*sic!* – aut. past.] liberalizmo raidos baigtis“⁶³. Svarbiausia čia tampa akivaizdžiai visiškai antiliberali visuomenės „diktatūrinio valdymo“ savybė, kurią neva iš marksizmo perima liberalizmas.

Čia galime sudaryti dvi kairumo metarėmo susiformavimo sąlygas: a) klasikinis marksizmas minus ekonomika yra kultūrinis marksizmas ir b) klasikinis liberalizmas plus diktatūra yra liberalmarksizmas. Pirmąsias taip apibrėžiamo kairumo metarėmo prielaidas galime apibendrinti taip – Frankfurto mokyklos tropai yra esminis rėminimo lūžio taškas, kuriame marksizmo aprašymas netenka ekonominės dedamosios, tačiau transformuojasi į kultūrinės diktatūros siekį. Savo ruožtu, liberalizmo tematizacija netenka individualizmo tropų ir įgauna diktatūrinių apibūdinimų (pabrėžiamas siekis griauti normas). Taip irėminamas naujasis kairumas, kuris, atsižvelgiant į tai, kuri – liberali ar marksistinė – tropologija kontekstualiai yra svarbesnė rėmintojams, gali būti vadinamas tiek kultūriniu marksizmu, tiek liberalmarksizmu, o apibendrintai ir dažniausiai – leftizmu.

Tuo pat metu galime kalbėti ir apie ryškių propagandinių savybių priskyrimą leftizmui. Šioje perspektyvoje kairumo ideologija išplinta pirmiausia JAV, kur ja „remiantis buvo parengti šalies teisininkai, žurnalistai, politikai ir socialinių mokslų atstovai“⁶⁴, o paskui ir ES, kurioje „liberalkomunistinis Europos vienijimo projektas perėmė ir

⁶⁰ Kundrotas, „Liberalmarksizmo sąvoka – vieno asmens apologetika ar objektyvi tikrovė?“

⁶¹ Sinica, „Leftizmas“.

⁶² Ibid.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid.

pritaikė minėtas neomarksistų idėjas⁶⁵. Taip teigiamas susiformavimas propagandinės platformos, kurioje:

1. Siekiama naikinti įvairias vertybes – „naujojo marksizmo misija išardyti (arba mokslіškiau kalbant, dekonstruoti) tautą, religiją, kalbą, istoriją“⁶⁶.
2. Šių naikinamų vertybių vietą užima naujos, propagandinės, t. y. „dirbtinai“ kuriamos bei diegiamos vertybės. Visų pirma tai homoseksualizmas – „seksualinių mažumų [išsilaisvinimas] iš valstybės galia primetamų tradicinių normų“ ir imigrantai, kuriems „reikalavimas integruotis svetimtaučiams yra švelni diskriminacijos forma“⁶⁷. Visos šios propagandinės savybės eina lygia greta su apsimestinėmis, neautentiškomis, kaip antai „tolerancija“⁶⁸, kuri leftistų yra traktuojama neteisingai, arba „apsiverčia aukštyn kojomis“⁶⁹.
3. Šis „tikrųjų“ vertybių apkeitimas naujomis ir tariamomis vertybėmis vykdomas kontroliuojant visuomenę: „neapykantos kalbos įstatymai, suvaržantys žodžio laisvę bausmėmis“, kurias taikant vykdomas „neteisingai kalbančiųjų“ išstūmimas į visuomenės paraštes⁷⁰. Taip gimsta naujoji „leftistinė diktatūra“⁷¹, o ES mastu „liberalkomunistinis Europos vienijimo projektas“⁷², kuris iš esmės esąs subtilesniais metodais įgyvendinamas SSRS režimas.

Atskiro paminėjimo vertas vienas alternatyvus apibendrinto kairumo paaiškinimas. Anksčiau aptarti bandymai koncentruojasi į diachroninį procesą, o čia bandoma atsakyti, kokie yra kairuoliai. Tai „virusinė veltėdiškumo ideologija“⁷³. Kairieji „pagal prigimties dėsnius paprasčiausiai neišgyventų“, todėl esą prikūrė įvairių save

⁶⁵ Vytautas Sinica, „Europa ir naujasis marksizmas“, *Delfi.lt*, January 17, 2019, <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/vytautas-sinica-europa-ir-naujasis-marksizmas.d?id=80120863>.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Sinica, „Leftizmas“.

⁶⁸ Sinica, „Europa ir naujasis marksizmas“.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Sinica, „Leftizmas“.

⁷¹ Sinica, „Europa ir naujasis marksizmas“.

⁷² Ibid.

⁷³ Šarūnas Navickis, „Apie kairuoliškumo (Leftism) esmę“, *Ekspertai.eu*, February 27, 2017, <https://www.ekspertai.eu/apie-kairuoliskumoleftismesme>.

pateisinančių ideologinių klišių: „viešasis interesas, bendrasis gėris, artimo meilė, demokratija“. Tai iš esmės libertari pozicija, kurios laikantis valstybė gera tiek, kiek „paliekama erdvės individualiai veiklai“⁷⁴. Toks gana prieštaringas ir nelogiškus rėminimo lūžius lemiantis socialinio konservatizmo ir libertarizmo mišinys nėra išskirtinis reiškinys, ypač JAV kontekste⁷⁵.

Apibendrinami kairumo metarėmų modelį, aptinkamą mūsų nagrinėjamoje medžiagoje, galime schematizuoti taip (1 pav.).

1 pav.

Iš 1 pav. pateiktos schemos ryškėja potencialiai toliau tirtinas vertybinis tokio rėminimo lūžis – menamosios dabartinės kairės kaip „naujosios diktatūros“ ideologijas bei praktikas apžvelgti autoriai paradoksaliai išveda iš viena kitai prieštaraujančių ideologemų – „diktatūros“ (t. y. griežto gyvenimo norminimo bei normatyvinės kontrolės) ir „normų griovimo“.

3.2. Kairumo mezorėmai

Esminė mezorėmo savybė yra ta, kad kairumo diskurso atžvilgiu metarėmo informacija čia naudojama kaip savaime suprantamas

⁷⁴ Visi ibid.

⁷⁵ Lev Sokolshchik, „American Conservatism and the Challenge of Contemporary Populism: Theoretical and Ideological Aspects“, *Polis. Political Studies* 1, nr. 1 (2021): 78–93, <https://doi.org/10.17976/jpps/2021.01.06>; Austin Kozlowski, „How Conservatives Lost Confidence in Science: The Role of Ideological Alignment in Political Polarization“, *Social Forces* 100, nr. 3 (2022): 1415–1443, <https://doi.org/10.1093/sf/soab020>.

kontekstas, tačiau, skirtingai nuo mikrorėmo, čia nagrinėjamas ne konkretus atvejis, o tam tikra kairumo tendencija. Reikėtų pabrėžti, kad atskiruose straipsniuose šios perskyros nėra akivaizdžios, tačiau kadangi šio straipsnio tema yra rėmų analizė, o ne straipsnių klasifikacija, toks iš dalies arbitralus skirstymas turėtų būti pakankamas.

Kaip tipinį mezorėmo pavyzdį galima pateikti straipsnyje „Klimato kaita: didysis veidmainystės spektaklis“⁷⁶ plėtojama naratyvą. Čia dėl klimato kaitos „isterijos“ kaltinami „neomarksistinė ideologija <...> leftistai“. Toliau įvardijami tie kairieji ekstremistai ir jų veiklos – tai „kairiojo radikalizmo žvaigždė Alexandria Ocasio-Cortez“ ar „Greenpeace“, kurią „užgrobė kairieji ekstremistai“; jie „įtraukia vaikus“, švaisto pinigus ir „ragina imtis veiksmų, kurie apkrautų pramonę naujais mokesčiais ir reguliavimais“. Kodėl kairieji taip elgiasi? Nes yra „*benefitininkai* [išskirta autorių] arba mūsiškai – pašalpininkai“, rengia „veidmainystės“ spektaklį, iš kurio turi finansinės naudos. Tokie kairieji yra užsimaskavę – „dauguma žmonių jų tiesiog nesugeba atpažinti, o jie <...> neturi drąsos pasakyti atvirai – mes esame marksistai ir norime sunaikinti kapitalizmą“, jie yra infiltravęsi į mokslą, kur „nepakenčia jokios akademinės diskusijos“ ir susidoroja su kitaminčiais – „žmogus tiesiog atleidžiamas iš darbo“, o tai yra „tikras stalinizmas“⁷⁷. Taigi mezorėmas formuojamas aplink konkrečią, tačiau nuvertinimo ir neigimo būdu apibrėžiamą problemą (klimato kaita), kuri priskiriama kairiajam diskursui, suteikiant jai kairumo būdo savybes (veidmainiai), propagandos veiksena (užvaldyti universitetai), ideologines savybes (neomarksizmas) ir t. t., tačiau šių savybių tarpusavio ryšiai, skirtingai nuo metarėmo, nėra nuosekliai paaiškinami.

Taip formuojamas abipusis, vienas kitą stiprinantis sąryšis tarp meta- ir mezorėmų. Metarėmas paaiškina ir padeda interpretuoti mezorėme minimų kairumo savybių tarpusavio ryšius, o mezorėmas sustiprina metarėmą partikuliariais kairumo manifestacijomis. Me-

⁷⁶ Rachlevičius, „Klimato kaita: didysis veidmainystės spektaklis“.

⁷⁷ Visi ibid.

zorėmuose atskleidžiamas kairumo tendencijas metarėmo atžvilgiu galime skirstyti į du tipus:

1. Mezorėmai, kuriuose nagrinėjama problema yra išorinė kairumo metarėmo atžvilgiu. Šį procesą galima laikyti Goffmano rėmų sąryšių (angl. *keying*) variacija, kai kairumui priskiriamos vis naujos, visuomenę dirginančios, probleminės sritys. Tai jau minėta klimato kaita, ekstremizmo problema⁷⁸, lietuvių antisemitizmas⁷⁹, kultūros politika⁸⁰ ir t. t. Šios problemos yra išorinės metarėmo atžvilgiu todėl, kad jos egzistuoję ir nesant kairiųjų įtakos, tačiau pastarieji esamą situaciją pablogina ar padaro specifinę. Pavyzdžiui, egzistuoja ir „islamiškasis“ ir net „dešinysis“ ekstremizmas, tačiau „dešinėje tokių antikultūrinio ekstremizmo pavyzdžių – gerokai mažiau“, o „šiuolaikiniai leftistai pranoksta savo pirmtakus“, naudodami smegenų plovimą „per žiniasklaidą“ ir „prievertą, kai tik pasitaiko tokia galimybė“⁸¹. Išorinė ekstremizmo problematika susiejama su kairumu, taip plečiant problemų, kurias gali paaiškinti kairumo metarėmas, skaičių.
2. Mezorėmai, kuriuose nagrinėjama problema yra vidinė metarėmo atžvilgiu. Tokiais atvejais gilinamasi į kurią nors vidinę metarėmo savybę ar ten atskleistą procesą. Tai gali būti jau anksčiau minėtas metalygmenyje kairumo savybių klaidinantis rėminimas – apsimestinė „tolerancijos“ savybė⁸², LGBT ir „genderistinės revoliucijos“ naikinamų prigimtinių savybių⁸³, universitetų užvaldymo⁸⁴

⁷⁸ Marius Kundrotas, „Ekstremizmas kaip antikultūra“, *Delfi.lt*, July 13, 2020, <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/marius-kundrotas-ekstremizmas-kaip-antikultura.d?id=84722555>.

⁷⁹ Edvardas Čiuldė, „Kas vienija ir skiria mus, lietuvius? (IV)“, *Propatria.lt*, July 26, 2021, http://www.propatria.lt/2021/07/edvardas-ciulde-kas-vienija-ir-skiria_26.html.

⁸⁰ Songaila, „Apie marksistų užguitą kultūros politiką“.

⁸¹ Kundrotas, „Ekstremizmas kaip antikultūra“.

⁸² Vytautas Sinica, „Tolerancija šiandien egzistuoja vadinamajai „tapatybių politikai“ kurstyti“, *Propatria.lt*, November 18, 2017, <http://www.propatria.lt/2017/11/vytautas-sinica-tolerancija-siandien.html>.

⁸³ Vytautas Radžvilas, „Prigimties pabaiga“, *Propatria.lt*, November 15, 2017, <http://www.propatria.lt/2017/11/vytautas-radzvilas-prigimties-pabaiga.html>.

⁸⁴ Šarūnas Jasiukevičius, „Aukštoji kairiųjų perykla“, *Propatria.lt*, January 11, 2021, <http://www.propatria.lt/2021/01/sarunas-jasiukevicius-aukstoji-kairiuju.html>.

ir panašios problemos. Pavyzdžiui, kairumo metarėme išskiriama visuomenės valdymo (cenzūros) savybė, plačiau plėtojama straipsnyje „Ar jau įsidiegėte naujausią savicenzūros versiją?“⁸⁵ Čia ir vėl kaltas „marksizmas, iš ekonominio paverstas kultūrinis“, dabartiniai laikai susiejami su sovietiniais – „mūsų dienų Lietuvos pavlikai morozovai tuos, kurie nepritaria jų išpažįstamai ideologijai, skundžia „Facebook“ administracijai“⁸⁶. Akcentas perkeliamas nuo bendros kairumo analizės į jos konkrečią manifestaciją – cenzūrą, o kitų savybių tarpusavio ryšiai nėra išsamiau analizuojami, tačiau veikia kaip prasminės nuorodos į bendrą metarėmą. Taip metarėmo lygmenyje kur kas abstraktesnė kairumo savybė (cenzūra) mezorėme įgauna konkretų turinį.

Svarbus ir nuolat pasirodantis mezorėmų bruožas yra tai, kad atskirais atvejais čia konkretūs savybių sąryšiai gali įgauti visiškai priešingas prasmes, taip sudarydami metarėmų lūžius. Pavyzdžiui, iš vienos pusės, kairiesiems svarbu tik „tiesioginė finansų grąža (pelningumas) <...> ir „konkurencingumo“ tikslas“⁸⁷, iš kitos pusės, tipiškas kairysis yra „nepripažintis ar nevykėlis, kuris per savo gyvenimą taip ir nesugebėjo sukaupti jokio reikšmingo turto ar įgyti kompetencijų“⁸⁸. Goffmano terminais kalbant, dažniausiai tai netampa klaidinančiu rėminimu, kaip „apsimestinės tolerancijos“ atveju, kuri turi paliudyti leftistų netolerantiškumą, t. y. visiškai priešingą savybę. Čia mes matome rėmų lūžius kaip tam tikrą kairumo interpretavimo mechanizmą, kurio užduotis yra nurodyti „kaltininkus“, o ne logiškai tarpusavyje susieti atskiras mezorėmų turinio manifestacijas. Toks rėminimo „lankstumas“ nėra būtent šio diskurso išskirtinė savybė, jis yra būdingas daugeliui politinių ar propagandinių diskursų, pavyzdžiui, populizmui⁸⁹.

⁸⁵ Rachlevičius, „Ar jau įsidiegėte naujausią savicenzūros versiją?“

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Songaila, „Apie marksistų užguitą kultūros politiką“.

⁸⁸ Jasiukevičius, „Aukštoji kairiųjų perykla“.

⁸⁹ Karolis Jonutis, „Ernesto Laclau populizmo teorija ir jos operacionalizacija: politinės partijos „Drąsos kelias“ atvejis“, *Sociologija. Mintis ir veiksmai* 43 (02) (2018): 43–70, <https://doi.org/10.15388/SocMintVei.2018.2.2>.

Apibendrinami kairumo mezorėmą mūsų apžvelgiamuose pavyzdžiuose galime schematizuoti taip (žr. 2 pav.).

2 pav.

3.3. Kairumo mikrorėmai

Mezorėmas yra orientuotas į tam tikrą platesnę kairumo tendenciją, o mikrorėmo užduotis yra interpretuoti atskirą, pavienį įvykį, sietiną su kairumu ar kairiaisiais, kaip tą įvykį nusakančią, lemiančią priešastimi ar esminiu aspektu. Patys įvykiai gali skirtis tiek mastu, tiek abstrakcijos lygiu. Galima kalbėti apie konkrečius įvykius, pavyzdžiui, liberalmarksistų vykdytą „mokytojos L. Raudytės pjudydymą“⁹⁰, ar abstraktesnę ir analitiškesnę būsimų Seimo rinkimų⁹¹ ir pirmųjų šimto vyriausybės darbo dienų⁹² analizę, kurioje iš pradžių prognozuojamas „vakarietiško leftistinio brudo, cenzūros ir politikorektišku-

⁹⁰ Šopauskas, „Liberalmarksistinio revoliucinio teroro pradžia Lietuvoje (I)“.

⁹¹ Vidas Rachlevičius, „Rinkimai: nebijokit, gerai nebus“, *Delfi.lt*, August 11, 2020, <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/vidas-rachlevicius-rinkimai-nebijokit-gerai-nebus.d?id=84964583>.

⁹² Vidas Rachlevičius, „Politinis bankrotas per 100 dienų“, *Delfi.lt*, March 30, 2021, <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/vidas-rachlevicius-politinis-bankrotas-per-100-dienu.d?id=86813319.9>.

mo anomalijų importo“ atstovų atėjimas į valdžią⁹³, o vėliau konstatuojama, kad vyriausybės „veiksmai rodo, kad jie atitinka visus grynakraujų neomarksistų požymius“⁹⁴.

Mikrorėmas nuo mezo- ar meta- skiriasi įvykio akcentavimu, kuris savo ruožtu gali būti susietas su mezokairumo tendencija ar metakairumo apibrėžtimi. Jo funkcija yra panaši į mezorėmo funkciją metarėmo atžvilgiu, tai yra turinio suteikimas, tik šiuo atveju šis turinys gerokai konkretesnis. Čia atskleidžiami konkretūs kaltininkai (pvz., partijos), konkrečios praktikos (pvz., įstatymai) ir konkretūs nukentėjusieji (pvz., tikybos mokytojai ar šeimos, turinčios vaikų, ir pan.). Priklausomai nuo to, kuriomis kairumo savybėmis apipinamas konkretus įvykis, jį interpretuoti ir įk kontekstinti gali tiek mezo- kairumo tendencijos rėmas, tiek metakairumo apibrėžties rėmas. Ši perskyra analitine prasme nėra griežta, dažniausiai šie procesai yra vienas kitą papildantys.

Kaip tokio mikrorėmo pavyzdį galime paimti straipsnį „Nijolės Sadūnaitės ar Ervydo Čekanavičiaus Lietuva?“⁹⁵ Čia kalbama apie konkretų įvykį, kai „Paulius Gritėnas piktinasi Laisvės premijos skyrimu <...> Nijolei Sadūnaitei“. Taip identifikuojamas kaltininkas (P. Gritėnas), nukentėjusioji (N. Sadūnaitė) ir pats procesas – su kairumu siejamas susidorojimu su kitaminčiais. Tolesnis įk kontekstinimas vyksta per P. Gritėnui priskiriamas savybes – jis „žinomas kovotojas už homoseksualizmo plėtrą, dangstomą žmogaus teisėmis“. Nurodoma, kad šios propagandinės savybės aiškiai priklauso kairumo metarėmui: „homoseksualizmas šiandieninėje liberaliai marksistinėje sistemoje pripažįstamas normaliu reiškiniu“, o, remiantis anksčiau mūsų identifikuotu lūžiu, „liberalizmas ir leftizmas kultūrinėje plotmėje šiandien yra vienas ir tas pat“⁹⁶. Taip konkretus įvykis suteikia

⁹³ Rachlevičius, „Rinkimai: nebijokit, gerai nebus“.

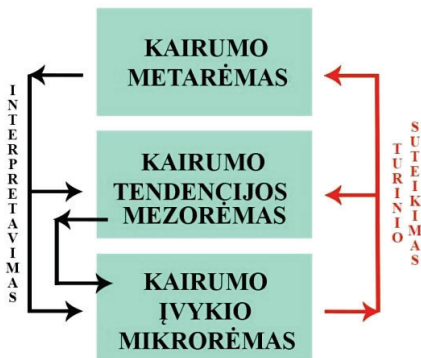
⁹⁴ Rachlevičius, „Politinis bankrotas per 100 dienų“.

⁹⁵ Marius Kundrotas, „Nijolės Sadūnaitės ar Ervydo Čekanavičiaus Lietuva?“ *Propatria.lt*, November 24, 2017, <http://www.propatria.lt/2017/11/marius-kundrotas-nijoles-sadunaites-ar.html>.

⁹⁶ Visi *ibid.*

aiškia išraišką kairumo mezorėmui (deklaratyvus liberalmarksistų tolerancijos klaidinantis rėminimas iliustruojant ją susidorojimo su kitaminčiais tendencijai) ir metarėmui (oksimoroniškais lūžiais rekonstruojama liberalmarksistinė sistema), o pastarieji padeda jį aiškiau interpretuoti ir suteikia jam kontekstą.

Apibendrinant – mūsų nagrinėtoje medžiagoje išvelgiamų „kairumo“ rėmų tarpusavio sąryšių schema atrodo taip (žr. 3 pav.).

3 pav.

3.4. Tyrimo apibendrinimai

Analizuojamuose rėminimo pavydžiuose kairumo metarėmas yra konstruojamas diachroniškai, atsispiriant nuo Frankfurto mokyklos autorių ir temų paviršutiniško interpretavimo. Taip rėminant teigiama, kad būtent tada, kai klasikinio marksizmo ekonominė perspektyva pakeičiama „kultūrine“ ir sujungiama su „individualizmo netekusių“ liberalizmu, susiformuoja dabartinis „leftizmas“ kaip klaidinanti (per apsimestines savybes) ar priešinga alt. dešiniųjų atstovaujamos vertybėms perspektyva. Pradedant nuo šio atspirties taško įsivaizduojamas kairumas apipinamas įvairiomis tarpusavyje susijusiomis, bet dažnai rėminimo lūžiais ar klaidinančiu rėminimu perteikiamomis savybėmis: jis įsitvirtina įvairiuose visuomenės institutuose (propagandinės savybės) ir kėsina į senąsias tradicines vertybes (naikina-

mos vertybės), prisidengdamas „tolerancija“ klaidinančiu rėminimu (per apsimestines savybes), siekia įsitvirtinti įvairiomis visuomenės kontrolės formomis (visuomenės valdymo savybės), taip veidmainiai kairieji (būdo savybės) kuria naują genderistinę (ideologinės savybės) diktatūrą. Tokia „žinojimo schema“ yra kaip interpretacinis ir kairumo savybių tarpusavio ryšius atskleidžiantis įrankis, padedantis auditorijai per kairumo rėmą suvokti įvairias situacijas ir aplinkybes. Šiuo lygmeniu šaltiniuose atsikartoja ir oksimoroniniai kairumo rėminimo lūžiai sugretinant liberalų antinormatyvumą ir komunistinę supernormatyvinę kontrolę. Tai leidžia paryškinti bei patvirtinti kituose lygmenyse detalizuojamus neigiamus kairumo bruožus.

Kairumo mezorėmų užduotis yra dvejopa, jis gali susieti tam tikras nepriklausančias metarėmui visuomenės tendencijas su kairumu arba suteikti konkretnę turinį jau priklausančioms metarėmui tendencijoms. Tarp meta- ir mezokairumo rėmų veikia abipusis ryšys: metarėmas padeda interpretuoti mezorėmuose kairumui priskiriamas tendencijas, o mezorėmas suteikia metarėmui aiškesnį turinį, taip iš esmės sustiprinamas kairumo interpretacinis diskursas. Svarbi mezorėmų suteikiamo turinio savybė yra ta, kad dėl metarėmo atskirų dalių abstraktumo šis turinys gali įgauti pačias įvairiausias metarėmus iliustruojančias išraiškas. Antai minėto metalygmens oksimoronų atitikmuo ar išraiška mezolygmeniu yra tolesnė kairiųjų tapatybių, pavyzdžiui, kaip ir finansiškai apsikrių bei turtingų ir negalinčių praktiškai veikti rinkos sąlygomis savybių oksimoronizacija.

Kairumo mikrorėmų užduotis tada tampa panaši į mezorėmų, tačiau čia kairumo diskursui priskiriami konkretūs įvykiai, agentai ar aplinkybės. Taip tiek metarėmas, tiek mezotendencijos susiejami su konkrečiais veikėjais (kaltininkais ir nukentėjusiais) bei praktikomis, detalizuojančiomis aukštesnio lygmens rėminimą, pavyzdžiui, homoseksualų laisvių ir teisių gynėjas čia yra podraug ir nuožmus tradicinių heteroseksualų persekiotojas, t. y. kartu tiek normatyvus, tiek antinormatyvus. Taigi meta-, mezo- ir mikrorėmai, sudarydami tarpusavio ryšius, formuoja bendrą kairumo diskursą, kuriame metarėmas jį daro nuoseklesnį ir įtaigesnį, o mezo- ir mikro- jį plečia

ir suteikia jam konkretesnę turinį. Nepaisant to, visais šiais lygmenimis nagrinėjamuose pavyzdžiuose naudojama prasmių, prasminių bei konteksto nuorodų ir paaiškinimų brikoliažo logika, kai norimam „kairumo“ kaip neigiamo bei oponuotino vaizdiniui patvirtinti yra pasitelkiami menkai tarpusavyje susijusių kontekstų, skirtingų laikotarpių ir geografijos, prieštaringų, net oksimoroninės dermės savybių elementai pagal bendrą visur taikomą menamą „prievartinės“ viešųjų vertybių inversijos schemą (t. y. vertybiškai pasibjaurėtino ar „nenormalaus“ elgesio, asmenų savybių normalizavimo ir privilegijavimo).

Išvados

Iš straipsnyje analizuotos medžiagos galima daryti išvadą, kad kairumo ir kairiųjų rėminimas yra gana reikšminga ir nuosekli alt. dešinės Lietuvos bendrijos dalies diskurso dalis, padedanti diskursyviai paaiškinti ir apibūdinti prisiimamų vertybių bei tapatybių reikšmę, kontrastuojant ją su kairumo „antivertybine“ perspektyva.

Aptinkamų čia kairumo rėmų tvarumą ir svarbą taip pat nusako juos sudarantys paradoksalūs, prieštaringi savybių sąryšiai. Kairumo klaidinantis rėminimas, palyginti su idealiais Bobbio kriterijais, apimantis pirmiausia įsivaizduojamas diachronines, istorines kairumo savybes, kurios leidžia apibūdinti kairumą kaip reliatyviai „seną“ ir „pastovią“, bet podraug inovatyvią ir hibridinę antitezę dešinioms, tradicinėms tapatybėms. Tokiais lūžiais bei klaidinančiu rėminimu (reikšmingų savybių, kaip tolerancija ar žodžio laisvė, tariamumu) patvirtinama kairumo tiek kaip normatyvinės grėsmės dešinioms perspektyvoms reikšmė, tiek tos grėsmės įveikiamumas, „dirbtinumas“.

Alt. dešiniame diskurse kairumo rėminimas svarbus tiek tiesioginiam kontrastui sukurti (t. y. atsiribojimui nuo kairumo), tiek metakonstrastui (kur kairumas neigiamai lyginamas su kitomis pozicijomis). Šiuo požiūriu viskas, kas yra kairė, rėminama kaip antitezė bet kam ne šiaip dešiniam, bet „natūraliam“, „įprastam“ ir „tradiciskam“.

Pagrindinis šioje medžiagoje atrastas rėminimo sluoksniavimas yra atsikartojantis prasminis-loginis šios diskursyvos sistemos lūžis,

kairumo prielaidų ir bruožų oksimoroninis, „prievartinės vertybinės inversijos“, rėminimas – kaip vienu metu ir supernormatyvinių, kai totalitariškai individų atžvilgiu siekiama kontroliuoti viešąsias normas, tiek tuo pat metu antinormatyvinių ir griauančių „tikrąsias“, „prigimtines“ ar pan. istorines normas. Šis smarkaus vertybinio kontrasto rėminimas visuose mūsų nagrinėtuose pavyzdžiuose pasireiškia kaip kultūrinių nuorodų – vertybių, idėjų, konceptų, asmenų ar veikiančiųjų pusių, veiksėnų bei institucijų, grupinių tapatybių – bricoliažo strategija, pasitelkiama oksimoronams pagrįsti ir įtvirtinti. Taip „kairieji“ viešumos veikėjai rėminami podraug ir kaip kapitalistinės kasdienybės pralaimėtojai, ir kaip galinga, nuosekli grėsmė. Tad keltini tolesnio tyrimo klausimai – kaip ir koks sluoksniavimasis įmanomas aptikti šioje rėmų sistemoje ir dėl ko jis kyla, kokį poveikį realioms alt. dešinės grupėms ir jų auditorijoms jis sudaro Lietuvos elektroninėse medijose? Šie procesai signalizuoja, kad ideologinis konfliktas niekur nedingo, tačiau įgavo naujas hibridines formas, kurios imituoja, interpretuoja ir kūrybingai pritaiko senųjų ideologinių konfliktų žodyną. Šių klausimų nagrinėjimas prisidėtų tiek prie politinės komunikacijos, tiek viešojo diskurso analizės aiškinamosios vertės ne tik Lietuvoje, bet ir tarptautiniu mastu.

Literatūra

- Benford, Robert D. ir David A. Snow. „Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment“. *Annual Review of Sociology* 26, nr. 1 (2000): 611–639. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.611>.
- Blee, Kathleen M. „How the Study of White Supremacism is Helped and Hindered by Social Movement Research“. *Mobilization* 22, nr. 1 (2017): 1–15. <https://doi.org/10.17813/1086-671X-22-1>.
- Bobbio, Norberto. *Left and Right: The Significance of a Political Distinction*. Chicago: University of Chicago Press, 1996.
- Butkevičienė, Eglė, Eglė Vaidelytė ir Giedrius Žvaliauskas. „Ideologija ir partinė veikla: Lietuvos partijų lyderių požiūris“. *Politologija* 54, nr. 2 (2009): 33–58. <https://doi.org/10.15388/Polit.2009.2.8409>.
- Briscoe, Forrest ir Abhinav Gupta. „Social Activism in and Around Organizations“. *Academy of Management Annals* 10, nr. 1 (2016): 671–727. <https://doi.org/10.5465/19416520.2016.1153261>.

- Carothers, Thomas ir Andrew O'Donohue, eds. *Democracies Divided: The Global Challenge of Political Polarization*. MA: Brookings Institution Press, 2019.
- Carstensen, Martin B. „Paradigm Man vs. the Bricoleur: Bricolage as an Alternative Vision of Agency in Ideational Change“. *European Political Science Review* 3, no. 1 (2011): 147–167. <https://doi.org/10.1017/S1755773910000342>.
- Casal Bértoa, Fernando ir José Rama. „Polarization: What do We know and What can We do about It?“ *Frontiers in Political Science* (2021): 56. <https://doi.org/10.3389/fpos.2021.687695>.
- Cover, Rob, Ashleigh Haw ir Jay Daniel Thompson. *Fake News in Digital Cultures: Technology, Populism and Digital Misinformation*. Bingley: Emerald Group Publishing, 2022.
- Crouch, Colin. *Post-Democracy*. Cambridge: Polity, 2004.
- Dan, Viorela. *Integrative Framing Analysis: Framing Health through Words and Visuals*. New-York: Taylor & Francis, 2018.
- Delfi.lt. „Apklausė Lietuvos gyventojus: „Delfi“ – žinomiasias portalas ir pagrindinis naujienų šaltinis“. Accessed November 14, 2022. <https://www.delfi.lt/m360/naujausi-straipsniai/apklause-lietuvos-gyventojus-delfi-zinomiasias-portalas-ir-pagrindinis-naujienu-saltinis.d?id=90505923>.
- Scheufele, Dietram A. „Framing as a Theory of Media Effects“. *Journal of Communication* 49, nr. 1 (1999): 103–122. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1999.tb02784.x>.
- Dombos, Tamas, Andrea Krizsan, Mieke Verloo ir Violetta Zentai. „Critical Frame Analysis: A Comparative Methodology for the ‘Quality in Gender + Equality Policies’ (QUING) project“. (2012). <http://pdc.ceu.hu/archive/00006845/>.
- Dunmire, Patricia L. „Political Discourse Analysis: Exploring the Language of Politics and the Politics of Language“. *Language and Linguistics Compass* 6, nr. 11 (2012): 735–751. <https://doi.org/10.1002/lnc3.365>.
- Entman, Robert M. „Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm“. *Journal of Communication* 43, nr. 4 (1993): 51–58. https://www.academia.edu/download/33549924/entman_Framing.pdf.
- Goffman, Erving. *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. MA: Harvard University Press, 1974.
- Gaucher, Megan. „Keeping Your Friends Close and Your Enemies Closer: Affective Constructions of “Good” and “Bad” Immigrants in Canadian Conservative Discourse“. *Canadian Ethnic Studies* 52, nr. 2 (2020): 79–98. <https://muse.jhu.edu/pub/78/article/758791/summary>.
- Gordon, Cynthia. „Framing and Positioning“. In *The Handbook of Discourse Analysis*, edited by Heidi Hamilton, Deborah Tannen ir Deborah, 324–345. Oxford: Wiley Blackwell, 2015.
- Hawley, George. *Making Sense of the Alt-Right*. New York: Columbia University Press, 2017.

- Hermansson, Patrik, David Lawrence, Joe Mulhall ir Simon Murdoch. *The International Alt-Right: Fascism for the 21st Century?* London: Routledge, 2020.
- Hope, M. „Frame Analysis as a Discourse-Method: Framing ‘Climate Change Politics, Post-Graduate Conference on Discourse Analysis‘“. *University of Bristol* (2010). <https://www.scribd.com/document/338564425/Frame-Analysis-as-a-Discourse-Method-Framing-Climate-Change-Politics-Mat-Hope>.
- Johnson, Christopher. „Bricoleur and Bricolage: From Metaphor to Universal Concept“. *Paragraph* 35, nr. 3 (2012): 355–372. <https://doi.org/10.3366/para.2012.0064>.
- Jones, Michael D. ir Geoboo Song. „Making Sense of Climate Change: How Story Frames Shape Cognition“. *Political Psychology* 35, nr. 4 (2014): 447–476. <https://doi.org/10.3366/para.2012.0064>.
- Jonutis, Karolis. „Ernesto Laclau populizmo teorija ir jos operacionalizacija: politinės partijos „Drąsos kelias „atvejis“. *Sociologija. Mintis ir veiksmai* 43 (02) (2018): 43–70. <https://doi.org/10.15388/SocMintVei.2018.2.2>.
- Khoo, Christopher S. G., Jin-Cheon Na ir Kokil Jaidka. „Analysis of the Macro-Level Discourse Structure of Literature Reviews“. *Online Information Review* 35, nr. 2 (2011): 255–271. <https://doi.org/10.1108/14684521111128032>.
- Khosravi Nik, Majid. „Macro and Micro Legitimation in Discourse on Iran’s Nuclear Programme: The Case of Iranian National Newspaper Kayhan“. *Discourse & Society* 26, nr. 1 (2015): 52–73. <https://doi.org/10.1177/0957926514541>.
- Kozłowski, Austin C. „How Conservatives Lost Confidence in Science: The Role of Ideological Alignment in Political Polarization“. *Social Forces* 100, nr. 3 (2022): 1415–1443. <https://doi.org/10.1093/sf/soab020>.
- Lakoff, George ir Mark Johnson. *Metaphors We live by*. Chicago: University of Chicago press, 2008.
- Laurėnas, Vaidutis. „Lietuvos politinės partijos: kovos dėl valdžios kanonizavimas, atsakomybės dekonstravimas ir vidinio saugumo aktualizavimas“. *Lietuvos mėtinė strateginė apžvalga* 10 (2012): 275–295. <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2012~1367186697392/>.
- Main, Thomas J. *The Rise of the Alt-Right*. Washington D.C. Brookings Institution Press, 2018.
- Martin, James. „Ideology and Antagonism in Modern Italy: Poststructuralist Reflections“. In *Taking Ideology Seriously: 21st Century Reconfigurations*. Ed. Gayil Talshir, Mathew Humphrey ir Michael Freedon, 39–54. London: Routledge, 2018.
- McDonnell, Mary-Hunter, Brayden G. King ir Sarah A. Soule. „A Dynamic Process Model of Private Politics: Activist Targeting and Corporate Receptivity to Social Challenges“. *American Sociological Review* 80, nr. 3 (2015): 654–678. <https://doi.org/10.1177/0003122415581335>.

- Michael, George. „The Rise of the Alt-Right and the Politics of Polarization in America“. *Skeptic (Altadena, CA)* 22, nr. 2 (2017): 9–18. <https://link.gale.com/apps/doc/A497859051/AONE?u=anon~613e3933&sid=googleScholar&xid=d7ba5c15>.
- Michelsen, Nicholas ir Pablo De Orellana. „Discourses of Resilience in the US Alt-Right“. *Resilience* 7, nr. 3 (2019): 271–287. <https://doi.org/10.1080/21693293.2019.1609199>.
- Minsky, Marvin. „A Framework for Representing Knowledge“. In *The Psychology of Computer Vision*. Ed. Patrick Henry Winston. New York: McGraw-Hill, 1975.
- Mirrlees, Tanner. „The Alt-Right’s Discourse on “Cultural Marxism”: A Political Instrument of Intersectional Hate“. *Atlantis: Critical Studies in Gender, Culture & Social Justice* 39, nr. 1 (2018): 49–69. <https://journals.msvu.ca/index.php/atlantis/article/view/5403>.
- Norris, Pippa ir Ronald Inglehart. *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and Authoritarian Populism*. Cambridge: Cambridge University Press, 2019.
- Petersen, Wiebke, Jens Fleischhauer, Hakan Beseoglu ir Peter Buecker. „A Frame-Based Analysis of Synaesthetic Metaphors“. *The Baltic International Yearbook of Cognition, Logic and Communication* 3, nr. 1 (2008): 1–22. <https://pdfs.semanticscholar.org/1987/569bfd5da1c0aac2ff4a9eae4567d6e81d7.pdf>.
- Petrynytė, Ieva. „Ideologinės visuomenės politinių nuostatų mozaikos Lietuvoje“. *Politologija* 72, nr. 4 (2013): 156–196. <https://doi.org/10.15388/Polit.2013.4.2555>.
- Phillimore, Jenny, Rachel Humphries, Franziska Klaas ir Michi Knecht. „Bricolage: Potential as a Conceptual Tool for Understanding Access to Welfare in Super-diverse Neighbourhoods“. *IRiS Working Paper Series* 14 (2016). <https://www.academia.edu/download/47108060/IRiS-WP-14-2016UPWEB3.pdf>.
- Ramonaitė, Ainė. *Partinės demokratijos pabaiga? Politinis astovavimas ir ideologijos*. Vilnius: Versus aureus, 2009.
- Roberts, Kenneth M. „Populism and Polarization in Comparative Perspective: Constitutive, Spatial and Institutional Dimensions“. *Government and Opposition* 57, nr. 4 (2022): 680–702. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1999.tb02784.x>.
- Schulze, Heidi, Marlene Mauk ir Jonas Linde. „How Populism and Polarization affect Europe’s Liberal Democracies“. *Politics and Governance* 8, nr. 3 (2020): 1–5. <https://doi.org/10.17645/pag.v8i3.3460>.
- Sokolshchik, Lev. „American Conservatism and the Challenge of Contemporary Populism: Theoretical and Ideological Aspects“. *Polis. Political Studies* 1, nr. 1 (2021): 78–93. <https://doi.org/10.17976/jpps/2021.01.06>.
- Steinmetz-Jenkins, Daniel. „The European Intellectual Origins of the Alt-Right“. *Istanbul University Journal of Sociology* 38, nr. 2 (2018): 255–266. <https://dergi-park.org.tr/en/pub/iusosyoloji/issue/44152/544600>.

- Stern, Alexandra Minna. *Proud Boys and the White Ethnostate: How the Alt-Right is warping the American Imagination*. Boston: Beacon Press, 2019.
- Taskale, Ali Riza. *Post-politics in Context*. London: Routledge, 2016.
- Von Redecker, Eva. „Anti-genderismus and Right-Wing Hegemony“. *Radical Philosophy* 198, nr. July/August (2016): 2–7. https://www.radicalphilosophy.com/wp-content/files_mf/rp198_commentary_redecker_anti_genderismus.pdf.
- Zhang, Xinyi ir Mark Davis. „Transnationalising Reactionary Conservative Activism: A Multimodal Critical Discourse Analysis of Far-Right Narratives Online“. *Communication Research and Practice* 8, nr. 2 (2022): 121–135. <https://doi.org/10.1080/22041451.2022.2056425>.

Analizės šaltiniai

- Astrauskaitė, Astra Genovaitė. „Ne politikorektiškai apie tiesos aštrumą“. *Alkas.lt*, January 28, 2020. <https://alkas.lt/2020/01/28/a-astrauskaite-ne-politikorektiškai-apie-tiesos-astruma/>.
- Čiuldė, Edvardas. „Kas vienija ir skiria mus, lietuvius? (III)“. *Propatria.lt*, July 13, 2021. http://www.propatria.lt/2021/07/edvardas-čiulde-kas-vienija-ir-skiria_13.html.
- Čiuldė, Edvardas. „Kas vienija ir skiria mus, lietuvius? (IV)“. *Propatria.lt*, July 26, 2021. http://www.propatria.lt/2021/07/edvardas-čiulde-kas-vienija-ir-skiria_26.html.
- Gasparaitis, Rokas. „Modernioji tolerancija ir jos priešai“. *Propatria.lt*, June 29, 2017. <http://www.propatria.lt/2017/06/rokas-gasparaitis-modernioji.html>.
- Jasiukevičius, Šarūnas. „Aukštoji kairiųjų perykla“. *Propatria.lt*, January 11, 2021. <http://www.propatria.lt/2021/01/sarunas-jasiukevicius-aukstoji-kairiuju.html>.
- Juocevičiūtė, Goda. „Iš kurios pusės į Lietuvą slenka mutavusi kairuoliška ideologija?“. *Delfi.lt*, October 18, 2019. <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/goda-juoceviciute-is-kurios-puses-i-lietuva-slenka-mutavusi-kairuoliska-ideologija.d?id=82489575>.
- Juocevičiūtė, Goda. „Nesielvartauk – vaikas gims negyvas, arba vertybių haliucinacijos“. *Delfi.lt*, November 26, 2020. <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/goda-juoceviciute-nesielvartauk-vaikas-gims-negyvas-arba-vertybiu-haliucinacijos.d?id=85802551>.
- Juocevičiūtė, Goda. „Vištos nukirstomis galvomis“. *Delfi.lt*, March 19, 2021. <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/goda-juoceviciute-vistos-nukirstomis-galvomis.d?id=86735425>.
- Kundrotas, Marius. „Nijolės Sadūnaitės ar Erydo Čekavičiaus Lietuva?“. *Propatria.lt*, November 24, 2017. <http://www.propatria.lt/2017/11/marius-kundrotas-nijoles-sadunaites-ar.html>.
- Kundrotas, Marius. „Pirmyn į Vakarus!“. *Alkas.lt*, October 29, 2018. <https://alkas.lt/2018/10/29/m-kundrotas-pirmyn-i-vakarus/>.

- Kundrotas, Marius. „Diskriminacija – laisvės ir pažangos sąlyga (lygybės dienos proga)“. *Alkas.lt*, July 8, 2019. <https://alkas.lt/2019/06/08/m-kundrotas-diskriminacija-laisves-ir-pazangos-salyga-lygybes-dienos-proga/>.
- Kundrotas, Marius. „Liberalmarksizmo sąvoka – vieno asmens apologetika ar objektyvi tikrovė?“. *Alkas.lt*, December 11, 2019. <https://alkas.lt/2019/12/11/m-kundrotas-liberalmarksizmo-savoka-vieno-asmens-apologetika-ar-objektyvi-tikrove/>.
- Kundrotas, Marius. „Ekstremizmas kaip antikultūra“. *Delfi.lt*, July 13, 2020. <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/marius-kundrotas-ekstremizmas-kaip-antikultura.d?id=84722555>.
- Lago, Jurga. „Tetos Janės lobis“. *Alkas.lt*, June 7, 2019. <https://alkas.lt/2019/06/07/j-lago-tetos-janes-lobis/>.
- Lago, Jurga. „Pasiruoškime: į valstybinę „Vaikų teisių“ tarnybą priimta dar apie 115 darbuotojų“. *Pozicija.org*, September 18, 2019. <https://www.pozicija.org/jurgalago-pasiruoskime-i-valstybine-vaiku-teisiu-tarnyba-priimta-dar-apie-115-darbuotoju/>.
- Narbutas, Audris. „Per partnerystes į antrarūšes šeimas?“. *Delfi.lt*, May 21, 2021. <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/audris-narbutas-per-partnerystes-i-antraruses-seimas.d?id=87239903>.
- Navickis, Šarūnas. „Apie kairuoliškumo (Leftism) esmę“. *Ekspertai.eu*, February 27, 2017. <https://www.ekspertai.eu/apie-kairuoliskumoleftismesme>.
- Rachlevičius, Vidas. „Europai skamba varpai, bet žmonės juos girdi skirtingai“. *Delfi.lt*, March 4, 2019. <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/vidas-rachlevicius-europai-skamba-varpai-bet-zmones-juos-girdi-skirtingai.d?id=80499817>.
- Rachlevičius, Vidas. „Ar jau įsidiėgėte naujausią savicenzūros versiją?“. *Delfi.lt*, May 16, 2019. <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/vidas-rachlevicius-ar-jau-isdiegte-naujausia-savicenzuros-versija.d?id=81192297>.
- Rachlevičius, Vidas. „Klimato kaita: didysis veidmainystės spektaklis“. *Delfi.lt*, July 11, 2019. <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/vidas-rachlevicius-klimato-kaita-didysis-veidmainystes-spektaklis.d?id=81682985>.
- Rachlevičius, Vidas. „Rinkimai: nebijokit, gerai nebus“. *Delfi.lt*, August 11, 2020. <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/vidas-rachlevicius-rinkimai-nebijokit-gerai-nebus.d?id=84964583>.
- Rachlevičius, Vidas. „Klimato kaita: didysis veidmainystės spektaklis“. *Delfi.lt*, November 20, 2020. <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/vidas-rachlevicius-klimato-kaita-didysis-veidmainystes-spektaklis.d?id=81682985>.
- Rachlevičius, Vidas. „Politinis bankrotas per 100 dienų“. *Delfi.lt*, March 30, 2021. <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/vidas-rachlevicius-politinis-bankrotas-per-100-dienu.d?id=86813319>.
- Radžvilas, Vytautas. „Prigimties pabaiga“. *Propatria.lt*, November 15, 2017. <http://www.propatria.lt/2017/11/vytautas-radzvilas-prigimties-pabaiga.html>.

- Radžvilas, Vytautas. „Vakarų aplinkkelio – į Rusijos glėbį“. *Delfi.lt*, November 16, 2017. <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/vytautas-radzvilas-vakaru-aplinkkelio-i-rusijos-glebi.d?id=76333949>.
- Radžvilas, Vytautas. „Hibridinis karas perauga į atvirą puolimą“. *Propatria.lt*, March 19, 2021. <http://www.propatria.lt/2021/03/vytautas-radzvilas-hibridinis-karas.html>.
- Sinica, Vytautas. „Europeizacija kaip sovietizacija“. *Alkas.lt*, January 19, 2016. <https://alkas.lt/2016/01/19/v-sinica-europeizacija-kaip-sovietizacija/>.
- Sinica, Vytautas. „Drąsa tiesai, Monsinjoras ir komunizmo sugrįžimas“. *Propatria.lt*, July 16, 2016. <http://www.propatria.lt/2016/07/drasa-tiesai-monsinjoras-ir-komunizmo.html>.
- Sinica, Vytautas. „Tolerancija šiandien egzistuoja vadinamajai „tapatybių“ politikai“ kurstyti. *Propatria.lt*, November 18, 2017. <http://www.propatria.lt/2017/11/vytautas-sinica-tolerancija-siandien.html>.
- Sinica, Vytautas. „Drąsa tiesai ir atsakomybė Dievui už Tėvynės likimą“. *Propatria.lt*, January 22, 2018. <http://www.propatria.lt/2018/01/vytautas-sinica-drasa-tiesai-ir.html>.
- Sinica, Vytautas. „Europa ir naujasis marksizmas“. *Delfi.lt*, January 17, 2019. <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/vytautas-sinica-europa-ir-naujasis-marksizmas.d?id=80120863>
- Sinica, Vytautas. „Leftizmas“. *Propatria.lt*, April 9, 2021. <http://www.propatria.lt/2021/04/vytautas-sinica-leftizmas.html>.
- Songaila, Gintaras. „Apie marksistų užguitą kultūros politiką“. *Delfi.lt*, May 4, 2017. <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/g-songaila-apie-marksistu-uzguita-kulturos-politika.d?id=74534976>.
- Stankevičius, Justas. „Ar Trampas teišus dėl „Antifa“?“. *Alkas.lt*, June 16, 2020. <https://alkas.lt/2020/06/16/j-stankevicius-ar-trampas-teisus-del-antifa/>.
- Šopauskas, Laisvūnas. „Liberalmarksistinio revoliucinio teroro pradžia Lietuvoje (I)“. *Alkas.lt*, June 26, 2017. <https://alkas.lt/2017/06/26/l-sopauskas-liberalmarksistinio-revoliucinio-teroro-pradzia-lietuvoje-i/>.
- Šopauskas, Laisvūnas. „Liberalmarksistinio revoliucinio teroro pradžia Lietuvoje (II)“. *Alkas.lt*, July 3, 2017. <https://alkas.lt/2017/07/03/l-sopauskas-liberalmarksistinio-revoliucinio-teroro-pradzia-lietuvoje-ii/>.
- Šopauskas, Laisvūnas. „Liberalmarksistinio revoliucinio teroro pradžia Lietuvoje (III)“. *Alkas.lt*, July 9, 2017. <https://alkas.lt/2017/07/09/l-sopauskas-liberalmarksistinio-revoliucinio-teroro-pradzia-lietuvoje-iii/>.
- Šopauskas, Laisvūnas. „Vyks L. Šopausko ir D. Puslio pokalbis apie viešųjų intelektualų vaidmenį (tezės)“. *Alkas.lt*, March 12, 2018. <https://alkas.lt/2018/03/12/vyks-l-sopausko-ir-d-puslio-pokalbis-apie-viesuju-intelektualu-vaidmeni-tezes/>.

- Švarplys, Andrius. „Ką galim padaryti, kad „šarlotsvilis“ netaptų Lietuvos ateitimi?“ *Propatria.lt*, August 21, 2017. <http://www.propatria.lt/2017/08/andrius-svarplys-ka-galim-padaryti-kad.html>.
- Vasiliauskaitė, Nida. „Kas man atsitiko“. *Delfi.lt*, November 23, 2018. <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/nida-vasiliauskaite-kas-man-atsitiko.d?id=79645503>.
- Vasiliauskaitė, Nida. „Veikiantys laisvės vardu labiausiai nori ją iš žmogaus atimti“. *Vakarų ekspresas*, April 7, 2021. <https://ve.lt/nuomones/n-vasiliauskaite-veikian-tys-laisves-vardu-labiausiai-nori-ja-is-zmogaus-atimti>.
- Vyšniauskas, Vytautas. „Mylėkit, neapykantos nusikaltėliai!“ *Alkas.lt*, August 29, 2017. <https://alkas.lt/2017/08/29/v-vysniauskas-mylekit-neapykantos-nusikalteliai/>.